

**UCHWAŁA NR III/22/2014
RADY MIEJSKIEJ W KOŃSKICH**

z dnia 30 grudnia 2014 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Końskie na lata 2015-2018”

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, 645, 1318, z 2014 r. poz. 379, 1072) w związku z art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446), po zasięgnięciu opinii Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach, Rada Miejska w Końskich uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Opieki nad Zabytkami Gminy Końskie na lata 2015-2018”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Końskie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Zbigniew Kowalczyk

Załącznik do uchwały Nr III/22/2014
Rady Miejskiej w Końskich
z dnia 30 grudnia 2014 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY KOŃSKIE NA LATA 2015-2018

Końskie, grudzień 2014 r.

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp	3
2.	Podstawa prawna opracowania Programu Opieki nad Zabytkami	4
3.	Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	6
4.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	18
5.	Relacje Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Końskie z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	23
6.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	28
7.	Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu kulturowego Gminy Końskie	35
8.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Końskie. Analiza szans i zagrożeń	87
9.	Założenia programowe i zadania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Końskie	93
10.	Instrumentarium realizacji Programu Opieki nad Zabytkami	97
11.	Źródła finansowania opieki nad zabytkami	99
12.	Zasady oceny realizacji Programu Opieki nad Zabytkami	119

1. WSTĘP

Celem opracowania **Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Końskie na Lata 2015 – 2018** jest określenie zasadniczych kierunków działań inicjowanych przez władze gminy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego występującego w jej granicach administracyjnych, zgodnie z przepisami ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2014, poz. 1446). Program został opracowany zgodnie z wytycznymi Poradnika Metodycznego – Gminny Program Zabytków, przygotowany przez Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie.

Istotnym zagadnieniem uzasadniającym powstanie programu jest zachowanie dziedzictwa kulturowego gminy, jak również jego promocja wśród mieszkańców oraz turystów. Funkcję tę można realizować między innymi poprzez edukację, począwszy od poziomu podstawowego oraz pobudzanie rozwoju turystyki. Działania te mogą przyczynić się do przyspieszenia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy. Nieodzownym elementem tego typu działań jest budzenie w społeczeństwie świadomości istnienia zabytków i potrzeby ich rewitalizacji, jak również zwrócenie uwagi na istniejącą wspólnotę kulturową. Aby to osiągnąć należy pobudzić świadomość właścicieli, użytkowników i jednostki samorządu terytorialnego, skłonić te grupy do współdziałania, wzbudzić ich odpowiedzialność za właściwy stan zachowania obiektów historycznych oraz aktywny udział w zakresie opieki nad zabytkami.

Niniejszy program jest pierwszym dokumentem tego rodzaju opracowanym dla Gminy Końskie. Postanowiono, że w programowanym okresie, tj. w latach 2015-2018, działania podejmowane w jego ramach będą dotyczyły przede wszystkim działań określanych jako „miękkie”, tj. działań o charakterze nieinwestycyjnym, skierowanym do mieszkańców gminy oraz turystów odwiedzających region. Celem ich jest przede wszystkim promocja gminy i jej dziedzictwa kulturowego, jak również edukacja dotycząca opieki nad zabytkami połączona z wydarzeniami o charakterze historycznym. Mają one stanowić podstawę do działań podejmowanych w kolejnych okresach programowych, gdy świadomość w zakresie ochrony zabytków będzie większa.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną obowiązku wykonania **Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Końskie na Lata 2015 – 2018** jest *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.* (Dz. U. 2014, poz. 1446):

Art. 87. 1. **Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.**

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Obiekty zabytkowe – zabytki nieruchome i ruchome, podlegają na terytorium Polski ochronie prawnej na mocy wielu aktów prawnych:

3.1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku

Obiekty zabytkowe są objęte ochroną prawną określoną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela:

Art. 5. Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Art. 6. Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.

Art. 86. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

3.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2014, poz. 1446.)

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2014, poz. 1446.). Dla niniejszego programu zasadne jest przywołanie poniższych artykułów tej ustawy:

Art. 3. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

1. zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;

2. zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
3. zabytek ruchomy - rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
4. zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
5. instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami - instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
6. prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
7. prace restauratorskie - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
8. roboty budowlane - roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
9. badania konserwatorskie - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
10. badania architektoniczne - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
11. badania archeologiczne - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
12. historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy

zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;

13. historyczny zespół budowlany - powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
14. krajobraz kulturowy - przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
15. otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Art. 4. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 6.1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85 z późniejszymi zmianami),

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7. Formami ochrony zabytków są:

1) wpis do rejestru zabytków;

2) uznanie za pomnik historii;

3) utworzenie parku kulturowego;

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu

lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 16.1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Art. 17.1. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
 - 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
 - 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
 4. składowania lub magazynowania odpadów.
2. W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późniejszymi zmianami).

Art. 18.

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1,

w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19.

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20. Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21. Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22.1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1/ zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2/ inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3/ inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 89. Organami ochrony zabytków są:

1. minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2. wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Szczególnie ważną rolę Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przypisuje właścicielowi lub posiadaczowi obiektu zabytkowego.

Należy podkreślić, że dysponowanie zabytkiem powoduje – z jednej strony – obowiązki ciążące na właścicielu/użytkowniku, z drugiej jednak strony przysługują mu liczne prawa.

Art. 5. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;

2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;

3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;

4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;

5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 25.

1. Zagospodarowanie na cele użytkowe zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru wymaga posiadania przez jego właściciela lub posiadacza: 1) dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku nieruchomego i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem historycznej funkcji i wartości tego zabytku; 2) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomym, określającego zakres i sposób ich prowadzenia oraz wskazującego niezbędne do zastosowania materiały i technologie; 3) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania zabytku nieruchomego wraz z otoczeniem oraz dalszego korzystania z tego zabytku, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości.

2. W celu spełnienia wymagań, o których mowa w ust. 1, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany nieodpłatnie udostępnić do wglądu właścicielowi lub posiadaczowi zabytku nieruchomego posiadaną przez siebie dokumentację tego zabytku oraz umożliwić dokonywanie niezbędnych odpisów z tej dokumentacji.

Art. 26.

1. W umowie sprzedaży, zamiany, darowizny lub dzierżawy zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, stanowiącego własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, przy określaniu sposobu korzystania z tego zabytku należy nałożyć, jeżeli stan zachowania zabytku tego wymaga, na nabywcę lub dzierżawcę obowiązek przeprowadzenia w określonym terminie niezbędnych prac konserwatorskich przy tym zabytku.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do decyzji o oddaniu w trwały zarząd zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru.

Art. 27. Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

We wniosku należy wskazać zakres planowanych prac, ze wskazaniem zaplanowanych do zastosowania materiałów budowlanych i rozwiązań technicznych.

Art. 28.

Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w

wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Art. 102.

1. Społeczni opiekunowie zabytków podejmują działania związane z zachowaniem wartości zabytków i utrzymaniem ich w jak najlepszym stanie oraz upowszechniają wiedzę o zabytkach.

2. Społeczny opiekun zabytków współdziała z wojewódzkim konserwatorem zabytków i starostą w sprawach ochrony zabytków i opieki nad tymi zabytkami.

3. Społecznym opiekunem zabytków może być osoba, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych, nie była karana za przestępstwa popełnione umyślnie oraz posiada wiedzę w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4. Zadania społecznego opiekuna zabytków może wykonywać również osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej.

Art. 103.

1. Społecznego opiekuna zabytków ustanawia, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, starosta właściwy dla miejsca zamieszkania (siedziby) kandydata na społecznego opiekuna zabytków.

2. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków starosta cofa ustanowienie społecznego opiekuna zabytków, jeżeli opiekun przestał spełniać wymagania określone w art. 102 ust. 3 lub niewłaściwie wykonuje swoje zadania.

3. O ustanowieniu społecznego opiekuna zabytków lub cofnięciu takiego ustanowienia starosta zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4. Starosta prowadzi listę społecznych opiekunów zabytków.

Art. 104.

Społeczny opiekun zabytków jest uprawniony do pouczania osób naruszających przepisy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Art. 105.

1. Osobie fizycznej pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków starosta wydaje legitymację społecznego opiekuna zabytków, która zawiera jego zdjęcie, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania, datę wydania legitymacji oraz podpis z podaniem imienia i nazwiska, a także stanowiska służbowego osoby upoważnionej do wydania legitymacji.

2. Osobie prawnej lub innej jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków, starosta wydaje zaświadczenie, które zawiera informację o nadaniu uprawnień opiekuna, nazwę i siedzibę tej osoby lub jednostki, datę wydania zaświadczenia oraz podpis z podaniem imienia i nazwiska, a także stanowiska służbowego osoby upoważnionej do wydania zaświadczenia.

3.3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2014 r., poz. 379, 1072.)

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym zostały określone zadania własne gminy:

Art. 7.1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9. kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3.4. Inne akty prawne

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się także w innych obowiązujących ustawach, przede wszystkim:

- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2012 r., poz. 647.),

- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. poz. 1409),

Art. 30, ust. 2:

W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności

uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw, w drodze decyzji.

Art. 39

1. Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

2. Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków.

3. W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

4. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 3, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r., poz. 1232.),
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r, poz. 627),
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz.U. z 2014 r., poz. 518.),
- ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 402),
- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012 r., poz. 987),
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r., poz. 642).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz. U. z 2011 r., Nr 123, poz. 698).

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - *Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017*

Art. 84 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* nakłada na Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego obowiązek sporządzenia *Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*. Celem krajowego programu jest stworzenie warunków niezbędnych do sprawowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W krajowym programie zostały określone cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposoby finansowania planowanych działań oraz harmonogram ich realizacji. Zadaniem głównym polityki państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższej przyszłości mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Planowane działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Założenia do programu krajowego określiły cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem programu krajowego jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. W założeniach program ma również uporządkowanie działań w sferze ochrony zabytków poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

1. zasady *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić),
2. zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),

3. zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
4. zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
5. zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
6. zasady odwracalności metod i materiałów,
7. zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą postępowania konserwatorów – pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

Założenia do programu krajowego określiły priorytety:

A/ w zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami:

1. Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
2. Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków ruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
3. Pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych.
4. Objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki.
5. Pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
6. Ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami.
7. Ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach. Doskonalenie i rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej i społecznej ochrony i opieki nad zabytkami.
8. Udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

B/ w zakresie działań o charakterze systemowym:

1. Powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa. Realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące i dobra kultury i natury (*World Cultural Heritage*).
2. Przygotowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego wytyczającej główne założenia koncepcji ochrony w Polsce. Wprowadzenie jej do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach zarządzania i gospodarowania.

C/ w zakresie systemu finansowania:

Stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.

D/ w zakresie dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania:

1. Tworzenie systemu i stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach i stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji. Stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumentowania wszystkich prac, przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych.
2. Gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa.
3. Wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa w planach zagospodarowania przestrzennego. Wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.

E/ w zakresie kształcenia i edukacji:

1. Utrzymanie i doskonalenie dotychczas wypracowanego systemu kształcenia w dziedzinie konserwacji i ochrony. Zorganizowanie systemu podnoszenia kwalifikacji w każdej grupie zawodowej pracującej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.
2. Kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyczności oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa. Budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków

odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków.

3. Upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej. Tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

F/ w zakresie współpracy międzynarodowej:

1. Wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie.
2. Oparcie działań na pojęciu wspólnego dziedzictwa kultury ludzkości. Troska o ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

4.2. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 oraz Uzupełnienia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020*

Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004-2013 jest elementem opracowanej w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2013. W 2005 roku MKiDN przygotowało uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020. Narodowy Program Kultury określa politykę rządu wobec zabytków i dziedzictwa kulturowego do 2020 r. Celem strategicznym programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych. Zawiera ona również ogólne wytyczne do konstruowania programu gminnego

Przyjęte zostały następujące priorytety:

1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.
Działania realizowane w ramach tego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie

atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Kultury w sferze materialnej spuścizny kulturowej Polski jest Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”. Program ten jest zgodny z Narodowym Planem Rozwoju oraz z Krajowym Programem Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na Lata 2014-2017. Podstawą do sformułowania Narodowego Programu Kultury „Ochrona Zabytków i dziedzictwa kulturowego” jest uznanie sfery dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

5. RELACJE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY KOŃSKIE Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU

5.1. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2013-2016

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na Lata 2013-2016 został przyjęty uchwałą nr XXIX/524/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 25 marca 2013 r.

Ideą opracowania programu opieki nad zabytkami dla województwa świętokrzyskiego było uznanie potrzeby zachowania zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego jako ważnego czynnika wpływającego na kształtowanie się tożsamości regionalnej i promocji turystycznej. W celu realizacji idei opracowania, w/w program ustalił cel generalny, zmierzający do ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego województwa:

Cel generalny: Ochrona i zachowanie materialnego oraz niematerialnego dziedzictwa kulturowego województwa świętokrzyskiego.

Cele szczegółowe:

1. Ochrona i zachowanie dziedzictwa oraz krajobrazu kulturowego.

Podstawą do realizacji działań ochronnych jest prowadzenie ewidencjonowania zasobów, badań oraz dokumentacji obiektów i terenów zabytkowych. Ponadto dla realizacji tego celu konieczna jest współpraca służb konserwatorskich, samorządów lokalnych, właścicieli i zarządców obiektów zabytkowych. Ważne jest jednak, aby to, co zachowało się z minionych wieków, znalazło godne miejsce w kształtowanej przez nas rzeczywistości.

Kierunki działań:

- 1.1. Rozpoznanie i dokumentacja zasobów zabytkowych.
- 1.2. Ochrona zabytków ruchomych.
- 1.3. Ochrona zabytków nieruchomych.
- 1.4. Ochrona zabytków archeologicznych.
- 1.5. Ochrona zabytkowych układów architektonicznych.

1.6. Stwarzanie warunków dla powstania i rozwoju parków kulturowych oraz ochrona krajobrazu kulturowego.

2. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego.

Harmonijne włączenie aspektów dziedzictwa kulturowego województwa świętokrzyskiego w zachodzące zmiany cywilizacyjne daje możliwość właściwej jego ochrony oraz efektywnego wykorzystania. Dziedzictwo kulturowe to zarówno obiekty zabytkowe (zabytki nieruchome, ruchome, archeologiczne), jak i dziedzictwo niematerialne. W zarządzaniu ochroną dziedzictwa kulturowego ważną rolę powinny odgrywać prawne i organizacyjne narzędzia oddziaływania na procesy kształtowania krajobrazu kulturowego, przy uwzględnieniu zasad ekonomii i przy wykorzystywaniu metod nowoczesnego marketingu.

Kierunki działań:

2.1. Poprawa dostępu do zasobów dziedzictwa.

2.2. Promocja zasobów dziedzictwa kulturowego.

2.3. Wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w rozwoju regionalnym.

3. Tworzenie warunków do wzmacniania tożsamości regionalnej w oparciu o dorobek kultury materialnej i niematerialnej.

Budowanie tożsamości regionalnej na obszarze województwa świętokrzyskiego może dotyczyć działań podejmowanych zarówno dla całego jego obszaru, jak i dla konkretnych rejonów (nie tylko w rozumieniu administracyjnym, ale i kulturowym). Teren województwa jest zróżnicowany kulturowo, jednocześnie jednak pozostaje związany historią i tradycją. Ważnym elementem niezbędnym dla realizacji tego celu jest kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla historii i wartości lokalnego dziedzictwa oraz budowanie klimatu społecznego zrozumienia dla idei potrzeby ochrony nie tylko istniejących zasobów materialnych, ale i zachowania tradycji niematerialnych.

Kierunki działań:

3.1. Kultywowanie tradycji w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego.

3.2. Popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym.

5.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Końskie zgodny jest z wyznaczonymi w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (Uchwała

nr XXIX/399/02 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 kwietnia 2002 r.) celami polityki przestrzennej, zasadami ich realizacji oraz przyjętymi w planie kierunkami działań polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Autorzy omawianego opracowania wskazują na znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju regionu. Bogactwo zasobów dziedzictwa kulturowego regionu — zarówno formalnie uznanych za zabytki jak i pozostałych (w tym historycznych krajobrazów kulturowych, miejsc historycznych, itp.), daje szansę ich pełnego wykorzystania dla promocji turystycznej regionu, stanowi przy tym decydujący składnik tożsamości kulturowej mieszkańców, źródło lokalnej dumy, motyw do twórczej kontynuacji wartościowej tradycji w kształtowaniu przestrzeni i materia długofalowych badań naukowych.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego wskazuje też na potencjalne zagrożenia dotyczące dziedzictwa kulturowego regionu. Należą do nich:

- lokalnie zaniedbany lub zdewastowany krajobraz kulturowy (zwłaszcza na terenach wiejskich), który stwarza ograniczenia rozwoju funkcji turystycznej i wystawia złe świadectwo gospodarności;
- zachowane ośrodki staromiejskie (zabytkowe układy urbanistyczne) nie poddane remontom i rewaloryzacji mogą utracić walory zabytkowe, zaś koszty odkładanych prac remontowych niewspółmiernie rosną;
- zły stan techniczny wielu obiektów i zespołów zabytkowych, spowodowany trudnościami ze znalezieniem użytkownika lub nabywcy mogącego podjąć wymagania rewaloryzacyjnym;
- opuszczone obiekty sakralne byłych gmin żydowskich, niszczone zbory i obiekty ariańskie, kalwińskie i prawosławne, zarastające cmentarze obcych wojsk, powodują wymazywanie materialnych śladów wielokulturowej historii regionu, będącej elementem jego tożsamości;
- ograniczona możliwość adaptacji drewnianych obiektów zabytkowych wiejskiej i miejskiej zabudowy mieszkalnej lub gospodarczej na współczesne cele użytkowe, wysokie koszty remontów — niewspółmierne do możliwości właścicieli, prowadzą te obiekty do ruiny i rozbiórki.

Autorzy wymieniają także zestaw problemów i kwestii konfliktowych dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego:

- barierą dla inwestowania są ustanowione prawnie strefy ścisłej (pełnej) ochrony konserwatorskiej i archeologicznej, istotne ograniczenia stwarzają też pozostałe strefy

konserwatorskie oraz projektowane obszary chronionego krajobrazu kulturowego — stosownie do przepisów ustawy o ochronie dóbr kultury;

- strefy konserwatorskie oraz projektowane obszary chronionego krajobrazu kulturowego — stosownie do przepisów ustawy o ochronie dóbr kultury;

- konflikt pomiędzy rozwojem osadnictwa i infrastruktury technicznej a walorami harmonijnego krajobrazu kulturowego otwartego, krajobrazu zabytkowego, zasobami dziedzictwa archeologicznego (postępujące rozproszenie zabudowy wiejskiej i podmiejskiej, formy agresywne i obce nowych budowli, obiektów lub zespołów, tzw. „drutowanie” krajobrazu, potencjalne niszczenie stanowisk archeologicznych w trakcie prac ziemnych i pena destrukcja na obszarach zbiorników wodnych);

- konflikt pomiędzy intensywną gospodarką rolno-leśną i eksploatacją surowców mineralnych, a zasobami dziedzictwa archeologicznego (postępujące bezpowrotne niszczenie płytkich stanowisk archeologicznych głęboką orką, w tym przy zalesieniach, podorywanie kurhanów i grodzisk, nieodwracalne niszczenie stanowisk przez rozległe prace melioracyjne i wyrobiska kopalni).

W świetle powyższych uwag, jako główny cel działań samorządu wojewódzkiego służący zachowaniu dziedzictwa kulturowego przyjęto zachowanie i umacnianie regionalnej tożsamości kulturowej, jak też zapewnienie ochrony i rewaloryzacji zasobów dziedzictwa kulturowego, stosownie do przepisów Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz innych ustaw związanych z tą problematyką.

Cele wspomagające to:

- dążenie do pełnego rozpoznania zasobów dziedzictwa kulturowego, wprowadzenie do ewidencji konserwatorskiej zasobów ujawnionych lub zweryfikowanych;

- objęcie ochroną parkową najcenniejszych obszarów kulturowych oraz ochroną rezerwatową unikalnych zespołów lub obiektów zabytkowych;

- dążenie do zwiększenia rangi ochronnej w skali światowej i krajowej obiektów, zespołów i układów urbanistyczno-krajobrazowych o szczególnym znaczeniu dla kultury narodowej i historii;

- zwiększenie zakresu ochrony prawnej zespołów i obiektów objętych jedynie ewidencją, a ważnych dla tożsamości regionalnej i lokalnej (szczególnie zagrożonych) przez dokonywanie wpisów do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego;

- przeprowadzenie prac rewaloryzacyjnych najcenniejszych zabytkowych zespołów urbanistycznych oraz ciekawych zespołów staromiejskich, zwłaszcza zagrożonych.

5.3. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020.

Założenia Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Końskie odwołują się do ogólnych treści przyjętych w Strategii Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 (uchwalonej przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego uchwałą nr XXXIII/589/13 z dnia 16 lipca 2013 r.).

W/w dokument nie zajmuje się w stopniu szczegółowym zagadnieniami związanymi z ochroną i opieką nad zabytkami. Zakłada jednak rozwój, konserwację, rewaloryzację i zagospodarowanie dóbr kultury jako czynnik powiązany z rozwojem produktów turystycznych, zwłaszcza urozmaiceniem oferty w zakresie turystyki kulturowej i uzdrowiskowej. Wskazuje także na potrzebę włączenia obiektów zabytkowych do procesu integracji województwa i budowania tożsamości regionalnej poprzez rozszerzenie w programach nauczania historii regionu zagadnień z zakresu dziedzictwa kulturowego.

5.4. Plan Rozwoju Powiatu Koneckiego na Lata 2004-2013

Plan Rozwoju Powiatu Koneckiego na Lata 2004-2013, zatwierdzony uchwałą nr XVI/48/2004 Rady Powiatu w Końskich z dnia 27 października 2004 r. problematyką dziedzictwa kulturowego zajmuje się w ograniczonym zakresie. Autorzy opracowania wymieniają jedynie, najciekawsze ich zdaniem obiekty zabytkowe oraz wskazują na konieczność przeprowadzania remontów i renowacji obiektów zabytkowych w celu poprawienia estetyki otoczenia.

5.5. Strategia Rozwoju Powiatu Koneckiego

Strategia Rozwoju Powiatu Koneckiego w ograniczonym stopniu zajmuje się zagadnieniami związanymi z ochroną i wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego. W części dokumentu omawiającej zasoby powiatu koneckiego zamieszczony został wykaz obiektów zabytkowych objętych ochroną prawną, brak natomiast informacji o innych kategoriach i formach ochrony zabytków.

6. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

**(RELACJE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY KOŃSKIE Z DOKUMENTAMI
WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY)**

6.1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Końskie

Podstawowym dokumentem planistycznym określającym perspektywiczne kierunki i uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Końskie. Autorzy opracowania słusznie zauważają, że kształtowanie polityki przestrzennej w gminie musi być oparte o zasady zrównoważonego rozwoju w dziedzinach: ochrony zasobów przyrodniczych i kulturowych, optymalnego gospodarowania przestrzenią, organizacji społeczeństwa i wzrostu standardów cywilizacyjnych, wykształcenia i dobrobytu mieszkańców oraz rozwoju gospodarki.

W zakresie polityki przestrzennej, omawiane opracowanie zakłada uwzględnienie Parku Kulturowego Miasta Końskie i planu jego ochrony, w celu ochrony i rewaloryzacji historycznej zabudowy i układów urbanistycznych. W odniesieniu do obszarów objętych ochroną konserwatorską, omawiany dokument zakłada:

- utrzymanie historycznych i tradycyjnych linii zabudowy ulic miejskich;
- utrzymanie i stosowanie tradycyjnych gabarytów wysokości zabudowy przyulicznej, spadków i pokrycia połaci dachowych;
- ustalenie standardu kolorystyki elewacji budynków i dopuszczalnych materiałów elewacyjnych, zgodnych z miejscową tradycją;
- tereny zabytkowe zdegradowane zabudową dysharmonijną współczesną plan ochrony przeznacza do rewaloryzacji w przyszłości, to jest po terminie jej zużycia technicznego, za wyjątkiem nietrwałych obiektów o konstrukcji metalowej, o krótszej amortyzacji, możliwych do usunięcia wcześniej;

- tereny zabytkowe wewnątrz historycznych bloków urbanistycznych zabudowy miejskiej /zaplecza gospodarcze działek, oficyny, ogrody /, wymagające rewaloryzacji i możliwych przekształceń;
- utrzymanie, konserwacja i rewaloryzacja urbanistyczno- architektoniczna terenów zabytkowej przestrzeni publicznej ulic i placów miejskich, na obszarze parku;
- utrzymanie, rekonstrukcja i rewaloryzacja przestrzeni publicznej zespołu pałacowo-parkowego Małachowskich (Parku Miejskiego im. Tarnowskich), terenów zielonych i zabytków architektury;
- urządzenie zieleni niskiej „Błoni miejskich” oraz terenów rekreacji miejskiej wokół zabytkowych stawów młyńskich przy ul. Browarnej.

W celu ochrony substancji zabytkowej, jak i specyficznego klimatu kulturowego Gminy Końskie, ustala się następujące wytyczne dotyczące kształtowania nowej oraz porządkowania istniejącej zabudowy w sąsiedztwie obiektów zabytkowych:

1. Na terenie objętym studium wyznaczono tereny usług, usług z zielenią towarzyszącą, które mogą być przeznaczone dla muzeów, sal wystawowych, zaplecza turystycznego, związanych z historią i walorami krajobrazowo -kulturowymi miasta i gminy.
2. Kształt nowej zabudowy kreowany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego powinien ochraniać zabytkowy charakter ulicowych wsi, ich sposób zabudowy oraz ekspozycje przestrzenną poprzez właściwe kształtowanie linii, wysokości i gęstości zabudowy, warunki realizacji ogrodzeń oraz zieleni wiejskiej.
3. W zasięgu strefy ochrony ekspozycji zabytków ustalić należy ochronę widokową zabytkowej substancji architektonicznej i urbanistycznej, w której priorytetem winno być ograniczenie wysokości i intensywności przyszłej zabudowy, a także jej kolorystyki oraz wszelkich innych inwestycji o charakterze kubaturowym i liniowym (słupy energetyczne, wieże telefonii komórkowej, kominy etc.).
4. Szczególnej ochronie podlegać powinny stanowiska i strefy archeologiczne. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub w decyzjach administracyjnych wydawanych w sytuacji braku planu powinno się uwzględniać położenie tych stanowisk, a wszelkie prace w pobliżu tych obiektów, lub w ich miejscu powinny być poprzedzone eksploracją archeologiczną prowadzoną pod nadzorem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na zasadach określonych w przepisach szczególnych.

5. Dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków należy ustalić ścisłą ochronę konserwatorską, której zasięg nie powinien być mniejszy niż 250 m wokół obiektu.
6. Proponuje się uzgadnianie z władzami konserwatorskimi zmian w otoczeniu obiektów o charakterze zabytkowym do zasięgu 50 m. Zapis taki powinien się znajdować w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy Końskie.
7. Ponadto w strefach ochrony zabytków architektury należy określić następujące zasady użytkowania terenu w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy:
 - sposób użytkowania terenu znajdującego się w zasięgu każdej strefy;
 - wysokość dopuszczalnych obiektów w poszczególnych strefach, ich forma architektoniczna, sposób użytkowania i kolorystyka elewacji i dachów, która winna podkreślać walory obiektu zabytkowego;
 - formy architektoniczne istniejących i nowo wznoszonych budynków, kolorystyka elewacji, dachów i ogrodzeń posesji znajdujących się poza strefą, celem zachowania i podkreślenia istotnych elementów krajobrazu kulturowego.
8. Wszystkie kapliczki, rzeźby religijne i krzyże przydrożne są dobrem kultury współczesnej. Zaleca się ich zachowanie i uwzględnienie przy projektowaniu układów przestrzennych w planach miejscowych oraz tradycyjnych miejsc ich lokalizacji.
9. Przewidziano zachowanie i podniesienie standardu istniejących sieci szlaków turystycznych oraz ciągów rowerowych, popularyzujących walory kulturowe i przyrodnicze, a także w porozumieniu z odpowiednimi organami i stowarzyszeniami wyznaczenie nowych (także tras samochodowych).
10. Należy w sposób zaplanowany przeprowadzić zabiegi korekcyjno-planistyczne przedpola widokowego miasta Końskie z podstawowych kierunków wlotowych do miasta. Należy tego dokonać poprzez korektę układu zieleni (w celu wyeksponowania podstawowej dominanty – wieży kościelnej) oraz korektę układu zabudowy lub jej rewitalizację i modernizację.
11. Należy chronić naturalne wartości krajobrazu takie jak: wzniesienia i niewielkie spadki - generalnie o ekspozycji południowej, przestrzenie otwarte i dalekie widoki, meandrujące ciekami wodne, ściany lasów jako tło do wyraźnie zaznaczonych przez użytkowanie podziałów własnościowych, samotne drzewa przy drodze, zagajniki i dukty polne oraz zieleń przydomowa i kwiaty w koneckich przysiółkach.
12. Należy oznakować przebiegający przez miasto i gminę monastyczny szlak cystersów.

6.2. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Na terenie Gminy Końskie obowiązują następujące plany zagospodarowania przestrzennego:

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie w rejonie ulic Partyzantów i Południowej**, Uchwała Nr XXXV/322/2006 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 30 czerwca 2006 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 207, poz. 2327 z dnia 14 sierpnia 2006 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie oraz sołectwa Kornica**, Uchwała Nr VI/37/2007 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 28 lutego 2007 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 85, poz. 1323 z dnia 17 maja 2007 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie w rejonie ulic: Staszica, Warszawskiej i Wjazdowej**, Uchwała Nr XII/63/2007 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 28 czerwca 2007 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 179, poz. 2557 z dnia 27 września 2007 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie dla funkcji produkcyjnych i towarzyszących oraz przemysłowych**, Uchwała Nr XV/180/2008 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 25 września 2008 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 249, poz. 3359 z dnia 2 grudnia 2008 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie w granicach ulic Ks. Granata, Strażackiej, Kazanowskiej i Piłsudskiego**, Uchwała Nr XLVI/334/2009 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 26 listopada 2009 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 44, poz. 319 z dnia 8 lutego 2010 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący sołectwo Sierosławice**, Uchwała Nr XLVI/332/2009 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 26 listopada 2009 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 44, poz. 318 z dnia 8 lutego 2010 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie w granicach ulic: Partyzantów, Sportowej po linię kolejową**, Uchwała Nr XLVI/336/2009 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 26 listopada 2009 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 44, poz. 320 z dnia 8 lutego 2010 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie w granicach ulic Browarnej, Izabelowskiej, osiedla mieszkaniowego Jana Pawła II, ulicy Południowej wraz z rejonem cieków wodnych od Wincentowa**, Uchwała Nr L/370/2010

Rady Miejskiej w Końskich z dnia 15 stycznia 2010 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 108, poz. 802 z dnia 29 marca 2010 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie w rejonie ulicy Majora Hubala, Leśnej po ogrody działkowe**, Uchwała Nr LX/432/2010 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 30 czerwca 2010 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 240, poz. 2382 z dnia 24 sierpnia 2010 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie w granicach ulic: Kazanowskiej, Krakowskiej, 16 Stycznia, Zamkowej, Ks. Granata i Strażackiej**, Uchwała Nr L/371/2010 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 15 stycznia 2010 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 250, poz. 2486 z dnia 7 września 2010 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie w rejonie ulic: Partyzantów, Źródlanej, Browarnej**, Uchwała Nr LX/430/2010 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 30 czerwca 2010 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 290, poz. 2979 z dnia 3 listopada 2010 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie w granicach ulic: Wjazdowej, Warszawskiej, Wojska Polskiego, Lipowej, 1 Maja, Mieszka I, Iwo Odrowąża i Spółdzielczej**, Uchwała Nr VI/68/2011 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 19 maja 2011 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 157, poz. 1792 z dnia 22 czerwca 2011 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie w granicach ulic: Jana Piwnika „Ponurego”, Robotniczej, Sienkiewicza, Majora Hubala, Leśnej, Południowej, Wiśniowej i Żużlowej**, Uchwała Nr IV/38/2011 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 2 marca 2011 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 150, poz. 1706 z dnia 13 czerwca 2011 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie w granicach ulic: Południowej, Jana „Ponurego” Piwnika, Robotniczej, Majora Hubala, 16 Stycznia i Zamkowej**, Uchwała Nr IV/37/2011 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 2 marca 2011 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 157, poz. 1785 z dnia 22 czerwca 2011 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie w rejonie ulic: 3 Maja, Romualda Traugutta, Niepodległości, Kazimierza Pułaskiego i Hugo Kollataja**, Uchwała Nr XIII/147/2011 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 28 grudnia

2011 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego, poz. 1115 z dnia 12 kwietnia 2012 r.; zmieniony Uchwałą Nr XIV/163/2012 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 12 marca 2012 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego, poz. 1226 z dnia 20 kwietnia 2012 r.;

- **Zmiana części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie oraz części sołectwa Kornica**, Uchwała Nr XXVIII/296/2013 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 20 maja 2013 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego, poz. 2748 z dnia 10 lipca 2013 r.

- **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego sołectwo Sierosławice**, Uchwała Nr XXVII/289/2013 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 30 kwietnia 2013 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego, poz. 2747 z dnia 10 lipca 2013 r.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu terenu miasta Końskie, na wschód od terenów kolejowych po granice administracyjne miasta**, Uchwała Nr XXVII/287/2013 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 30 kwietnia 2013 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego, poz. 2864 z dnia 18 lipca 2013 r.;

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący sołectwa Rogów i Młynek Nieświński**, Uchwała Nr XXX/307/2013 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 28 czerwca 2013 r., Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego, poz. 2964 z dnia 5 sierpnia 2013 r.;

Prawo stanowi, że **w stosunku do obiektów budowlanych i obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, ale ujętych w ewidencji zabytków**, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Organ konserwatorski w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 39 ust. 3 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane wypowiada się w zakresie swojej właściwości na temat przedstawionego projektu budowlanego i wpływu zamierzenia inwestycyjnego na chronione właściwości obszaru/obiektu, które zakwalifikowały go do ewidencji zabytków, analizując konkretne rozwiązania projektowe. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytku. Uzgodnienia projektów budowlanych obiektów realizowanych

w strefie A pełnej ochrony konserwatorskiej, **w przypadku inwestycji dotyczącej obiektu lub obszaru, który nie jest ujęty w gminnej ewidencji zabytków**, a przepisy planu miejscowego nadal nakładają obowiązek uzyskania uzgodnienia konserwatorskiego, wojewódzki konserwator zabytków może zając stanowisko w drodze pisma urzędowego na wniosek inwestora, np. wg art. 32 ust 1 pkt 2 ustawy – Prawo budowlane.

6.3. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Końskie na lata 2014-2022

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Końskie na lata 2014-2022 przyjęta została Uchwałą Nr XLII/436/2014 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 25 września 2014 r. Dokument ten wspomina o dziedzictwie kulturowym i obiektach zabytkowych Gminy Końskie, jednak aspekty związane z tymi zagadnieniami nie zostały uwzględnione w planach strategicznych. Autorzy opracowania charakteryzują gminną ewidencję zabytków Gminy Końskie. Została ona przyjęta Zarządzeniem Burmistrza nr 269/2013 w dniu 23 października 2013 roku. Tworzy ją zbiór 246 kart adresowych. Karty zawierają m.in.: informacje adresowe, dokładną nazwę obiektu, czas powstania, formy jego ochrony prawnej i fotografie.

Z ogólnej liczby ujętych w GEZ zabytków, na terenie miasta znajduje się 134, a na terenach wiejskich 112 obiektów. Na bazie ewidencji powstał też „Katalog zabytków miasta i gminy Końskie”. Podstawą do sporządzenia przez Gminę Końskie ewidencji był przekazany w 2011 roku przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach wykaz obiektów, które musiały znaleźć się w dokumencie obligatoryjnie. Zgodnie z art. 22 ust. 5 pkt. 3 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na wniosek Komisji Opieki nad Zabytkami przy Oddziale PTTK w Końskich, burmistrz, po uzyskaniu pozytywnej opinii konserwatora, włączył do ewidencji 103 dodatkowe objekty, głównie krzyże i figury przydrożne.

7. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW I ANALIZA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY KOŃSKIE

7.1. Ogólne informacje na temat historii i dziedzictwa kulturowego gminy

Gmina Końskie położona jest w centralnej części Polski w województwie świętokrzyskim, w powiecie koneckim, na północnym skraju Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej. Sąsiaduje z następującymi gminami: Stąporków, Smyków, Radoszyce, Ruda Maleniecka, Gowarczów w województwie świętokrzyskim oraz z Przysuchą w województwie mazowieckim, Żarnowem i Białaczowem w województwie łódzkim.

Źródło: www.umkonskie.sisco.pl

Powierzchnia Gminy Końskie wynosi 250 km², w tym miasta 18 km². W skład gminy wchodzi 40 sołectw, w ramach których łącznie z Miastem Końskie funkcjonują 63 miejscowości podstawowe.

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie ziem obecnej Gminy Końskie sięgają XI w.¹ Świadczy o tym odkryte w północnej części miasta cmentarzysko.

¹Poniższy tekst został opracowany za: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Końskie.

Końskie, kwiecień 1925 r. Prace wykopaliskowe średniowiecznego cmentarzyska szkieletowego

Źródło: www.konskie.org., ze zbiorów Krzysztofa Woźniaka

Pierwsze wzmianki pisane o osadzie Końskie pochodzą w XII w (1124 r.). Właścicielami Końskich był wówczas ród Odrowążów. W tym czasie, rozwój gospodarczy stymulowany był dogodnym położeniem osady przy ważniejszych szlakach komunikacyjnych, dużymi kompleksami leśnymi, będącymi pozostałością Puszczy Radomskiej oraz bogactwem naturalnym. Podstawa gospodarki regionu była hodowla: koni, bydła, nierogacizny. Prawdopodobnie osadę nazwano Końskimi ze względu na bardzo dobrze rozwiniętą hodowlę koni na polanach leśnych. Kolejną gałęzią gospodarki było myślistwo, bartnictwo, rybołówstwo i rolnictwo. Jednakże podstawą gospodarki oraz decydującym czynnikiem rozwoju gospodarczego regionu były bogactwa naturalne w postaci surowców mineralnych – złoża rud żelaza i drewna (otrzymywano z niego węgiel drzewny), ily, żwiry, zlepieńce, piaskowce. Świadectwem rozwoju tradycji hutniczej w regionie są pozostałości wyrobisk górniczych oraz ślady dymarek, a także nazwy miejscowości: Kuźnica, Huta, Hucisko, Górniki, Ruda. Końskie były położone przy ważnych, średniowiecznych szlakach handlowych: Wąchock – Żarnów (poprzez Opoczno) oraz Końskie – Wierzbica i Końskie – Kielce. W połowie wieku XVII wieś Końskie oraz kilka sąsiednich osad kupił kasztelan

sieradzki Rafał Małachowski, następnie jego syn Stanisław (wojewoda poznański) dokupił dalsze wsie. Od tego momentu ziemie koneckie należały do rodziny Małachowskich, którzy rozwinęli tu przemysł hutniczy i metalurgiczny. Około połowy XVIII w. powstały piece hutnicze w Staporkowie, Ruskim Brodzie, Rudzie Białaczowskiej, Antoninowie i Królewcu. W związku z prężnym rozwojem miasta i okolicznych wsi, w 1729 r. kanclerz Jan Małachowski wydał przywilej dla mieszkańców osady, w którym Końskie nazwane jest miastem. Oficjalna lokacja miasta na prawie magdeburskim nastąpiła w 1748 r. Od tego momentu miasto zaczęło się rozrastać (przyłączono do niego Bawarię). Mimo rozrostu terytorialnego miasta, zachowało ono nadal układ przestrzenny starej osady targowej opartej na trzynastowiecznej drodze Wąchock – Żarnów. W mieście, w centralnej części droga ta została poszerzona, w wyniku czego powstał wydłużony plac targowy z kościołem po wschodniej stronie. Do dzisiaj miejsce to stanowi centralną część miasta. Wokół placu targowego rozciągały się głębokie i wąskie działki, rozdzielone uliczkami gospodarczymi i wlotami dróg (późniejsze drogi do Radoszyc, Przedborza, Opoczna i Skrzynna). Charakter tej zabudowy oraz podział geodezyjny widoczny jest do dnia dzisiejszego. Po 1729 r. wydzielono z placu targowego prostokątny rynek poprzez wprowadzenie zabudowy północno – zachodniej części. Pod koniec XVIII w, Małachowscy rozpoczęli budowę rezydencji na wschód od miasta. Po wybudowaniu kompleksu architektonicznego zajęto się projektem ogrodu w stylu osiemnastowiecznego ogrodu francuskiego (po 1825 r. zamieniono go w park krajobrazowy). Do chwili obecnej pałac i założenie ogrodowe w Końskich jest jednym z najbardziej znaczących zespołów urbanistyczno-architektonicznych regionu. Po upadku Rzeczypospolitej, Małachowscy stracili znaczenie w polityce kraju. Nadal byli właścicielami większości zakładów w Końskich i okolicy, lecz w połowie XIX w. rozpoczęli wydzierżawianie fabryk. Inwestycje rządowe w Zagłębiu Staropolskim także w znacznym stopniu przyczyniły się do rozwoju konecczyzny. Zaczęto budować trasę komunikacyjną Końskie – Skarżysko – Ostrowiec, tzw. drogę fabryczną. Wybudowano również kilka odcinków lokalnych dróg, jak np. z Kielc do Sielpi. W tym okresie nastąpił rozwój Sielpi - F.K. Drucki-Lubecki rozpoczął tam budowę dużej pudlingarni, a w 1832 r. powstało tutaj osiedle robotnicze. W latach 70. XIX w., od zubożałej rodziny Małachowskich dobra w Końskich (koneckie) nabył hrabia Jan Tarnowski. Wzmocnienie pozycji Końskich jako ośrodka administracyjnego, handlowego i przemysłu metalurgicznego nastąpiło po otwarciu w 1885 r. linii kolejowej. W 1875 r. Piotr Ławacz założył wytwórnię drzwiczek do pieców.

Na przełomie XIX i XX w. powstała w Końskich fabryka odlewów żelaznych „Słowianin” M. Hochberga. W 1903 r. założono kolejną odlewnie Kronenbluma, a w 1913 r. powstała fabryka odlewów i zakłady mechaniczne J. Minza. Kolejne zakłady powstały na początku XX w. to wytwórnia płytek terakotowych i farbiarnia. Lata 20-te XX w. to ożywienie gospodarcze

i administracyjne miasta Końskie. Istniały tu już m.in. cegielnia i fabryka cegły ogniotrwałej, fabryka farb, młyny, fabryka mydła, wytwórnia wódek i likierów, garbarnia i tartak. Końskie w tym czasie były siedzibą wielu urzędów - starostwa, sądu, banków. Podczas II wojny światowej na terenie Końskich i w okolicy działał silny ruch oporu. Akcje pacyfikacyjne oraz deportacje ludności żydowskiej spowodowały znaczny spadek liczby mieszkańców (z 11.000 w 1939 r. do 6.907 w 1945 r.). Po wyzwoleniu miasta rozpoczęło odbudowę.

Od stycznia 1999 r. miasto Końskie jest znów siedzibą starostwa powiatowego - Powiatu Koneckiego. Obecnie podjęto próbę powrotu do tradycji przemysłowych. Świadczy o tym przeznaczenie znacznych terenów na północy miasta na produkcję oraz ustanawianie na tych terenach specjalnych stref ekonomicznych mających na celu rozwój funkcji przemysłowej i usługowej. Współcześnie na terenie gminy działa szereg znaczących zakładów przemysłu ceramicznego i odlewniczego. Podejmowane są także działania mające na celu ochronę dziedzictwa kulturowego. Jednym z takich przedsięwzięć było utworzenie Parku Kulturowego Miasta Końskie, obejmującego dawny plac targowy i tereny byłej rezydencji Małachowskich i Tarnowskich.

7.2. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy Końskie

Na terenie Gminy Końskie znajduje się 70 obiektów² zabytkowych objętych ochroną prawną wynikającą z ujęcia ich w rejestrze zabytków województwa świętokrzyskiego, prowadzonym przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Część z nich stanowią zespoły wieloobiektowe.

Do najważniejszych obiektów zabytkowych na terenie Gminy Końskie należą budowle sakralne. W Końskich pierwotny kościół znajdował się poza obrębem dzisiejszego miasta, prawdopodobnie w miejscu kościoła św. Anny. Następny, z fundacji Iwo Odrowąza,

² W wykazie zabytków Gminnej Ewidencji zabytków znajdują się 44 obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego. W zestawieniu zamieszczonym w niniejszym programie wykazano 70 takich obiektów. Różnica liczebności wynika z faktu, iż część zabytków objętych ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków to zespoły wieloobiektowe, które w niniejszym dokumencie figurują jako osobne obiekty, składające się na zespół.

biskupa krakowskiego pochodził z około 1220 r. i był murowany. Wtedy prawdopodobnie powstała też parafia. Obecny kościół pw. św. Wojciecha i św. Mikołaja zbudowany został między 1492 a 1520 r. z kamienia ciosanego, ściany otoczone szkarpami. Rozbudowa kościoła została zainicjowana przez ks. Kajetana Zielińskiego, a dokonana w latach 1902-1903, według projektu arch. Wacława Popławskiego, staraniem ks. Albina Chojko. W 1993 r. abp Józef Kowalczyk, nuncjusz apostolski ogłosił kościół kolegiatą, a przy niej została erygowana kapituła kolegiacka św. Mikołaja. Kościół jest murowany z piaskowca ciosowego, orientowany, późnogotycki z neogotyckimi przekształceniami, jednonawowy, dach jest kryty dachówką ceramiczną. Od strony południowej znajduje się unikatowy romański tympanon oraz zegar słoneczny z 1621 r.

Drugą świątynią konecką jest kościół cmentarny pw. św. Jana Chrzciciela i św. Anny, zbudowany około 1770 roku z fundacji Jana Fajgla, burgrabiego krakowskiego. Budowla jednonawowa, murowana z kamienia. W latach 20. XIX wieku władze carskie utworzyły w niej skład broni i amunicji dla miejscowego garnizonu. Przed rokiem 1830 ksiądz Zwoleński odzyskał świątynię, wówczas już wydzieloną z terenu cmentarza. W 1913 roku kościół został zniszczony podczas pożaru. Odbudowano go dzięki pomocy hr. Anny z Branickich Tarnowskiej. Od tego czasu zaczęto używać drugiego wezwania kościoła.

W Nowym Kazanowie znajduje się zespół kościelno-klasztorny Bernardynów z 2. połowy XVII w. Kościół wzniesiony z kamienia powstał w miejscu starszego, drewnianego, w 1694 r. z inicjatywy Izabelli z Lanckorońskich Lipskiej, kasztelanki radomskiej. Po pożarze w 1802 r. odrestaurowany. Kościół jednonawowy, z dobudowanymi dwiema analogicznymi, kwadratowymi kaplicami, które nadały mu kształt krzyża łacińskiego. Kościół posiada dwie wieże po bokach i sygnaturkę na środku nawy. W prezbiterium znajduje się ołtarz drewniany, rokokowy z ok. 1773 r. Jest on niski, bogato rzeźbiony, wolno stojący, oddzielający - wraz z parawanowymi ściankami bocznymi - dawny chór zakonny.

Budowę dawnego klasztoru, piętrowego, o trzech skrzydłach ukończono w 1781 r. Wewnątrz w obu kondygnacjach wirydarz, wokół którego mieściły się korytarze. W klasztorze znajdowały się cztery wielkie izby, dwanaście cel i zakrystia. Sklepienia w klasztorze kolebkowe i kolebkowo-krzyżowe. Dachy łamane, gontowe, obecnie pokryte blachą. Zakon został skasowany w 1864 r. po upadku powstania styczniowego, na mocy postanowień władz rosyjskich. W 1935 r. przy kościele wybudowano murowaną dzwonnice.

Zespół pałacowo - parkowy w Końskich został wybudowany przez Kanclerza Wielkiego Koronnego - Jana Małachowskiego według projektu z około 1740 roku. Wzniesienie pałacu wraz z zabudowaniami dworskimi zaprojektowano w części wschodniej miasta. Projekt rezydencji prawdopodobnie opierał się na projekcie pałacu będącego siedzibą królów saskich w Pillnitz nad Łabą koło Drezna. Z racji pełnionej funkcji kanclerz często przebywał w towarzystwie króla Saksonii.

Istnieje duże podobieństwo pomiędzy dobrze zachowaną rezydencją w Pillnitz, a koneckim zespołem pałacowo - parkowym, w układzie parku i jego architekturze. Zakrojony na szeroką skalę plan kanclerza nie został w pełni zrealizowany. Wybudowano wtedy skrzydła boczne, pawilony oraz glorię. Nigdy nie zrealizowano będącego w planach głównego korpusu pałacu, który miał stanąć na miejscu istniejącego wówczas modrzewiowego pałacu. Pomiedzy rokiem 1830 a 1854 rozebrano stary pałac i Małachowscy przenieśli się do nowo wybudowanych skrzydeł pałacowych i pawilonów. Na początku XIX wieku wzniesiono kolejne obiekty o różnych funkcjach - sakralnej, dekoracyjnej i użytkowej. Zostały one zaprojektowane i zbudowane przez architekta włoskiego pochodzenia Franciszka Marię Lanciego, sprowadzonego do Końskich przez Stanisława Małachowskiego. W skład zespołu pałacowego weszły wówczas: świątynia grecka, oranżeria egipska, altana, domek „Wnuczątów”, murowane ogrodzenie z dwoma basztami, kapliczka neogotycka i ośmiokątna, murowana, obramowana ozdobnymi elementami kamieniarskimi studnia.

Około roku 1885 dokonano pewnych zmian w kompozycji parku: wzbogacono układ wodny o sztuczną sadzawkę i strumień, usypano kopiec widokowy. W tym czasie obok linii kolejowej, na terenie przyległym do parku zaczęła się rozwijać zabudowa miejska i przemysłowa. Z tego okresu pochodzi kilka domów parterowych przy dzisiejszych ulicach: Sportowej i Partyzantów.

Po zakończeniu II wojny światowej park został upaństwowiony. Udostępniono go mieszkańcom miasta, a zabudowania pałacowe przejęły różne instytucje.

Kolejny obiekt architektury dworskiej to dwór we wsi Modliszewice. Dwór położony jest na wysepce otoczonej od południa stawem, od północy odciętej od brzegu fosą. Stanowi przykład siedziby zamożnego szlachcica, nawiązującej do tradycji średniowiecznych siedzib obronnych. Zbudowany na planie prostokąta o wymiarach 10,8×27 m, z kamienia i cegły, ma dwie kondygnacje oraz dwie, znajdujące się w przeciwległych narożach, cylindryczne,

piętrowe basteje (wieże strzelnicze) nakryte dachem. Od strony północnej usytuowany jest most i budynek bramny, z przylegającą późniejszą przybudówką gospodarczą.

Budynek opuszczony w połowie wieku XIX zaczął podupadać. W latach 80. XX w. dwór został częściowo odbudowany i zabezpieczony przed zniszczeniem. Obecnie jest jedną z atrakcji „Rowerowego Szlaku Architektury Obronnej po Województwie Świętokrzyskim”.

Do najważniejszych obiektów zabytkowych Gminy Końskie należą też zespoły industrialne w Sielpi Wielkiej i Starej Kuźnicy.

Zakład w Sielpi Wielkiej powstał w latach 1821-1841 z inicjatywy Stanisława Staszica i Ksawerego Druckiego-Lubeckiego na terenie Staropolskiego Okręgu Przemysłowego. Rocznie zakład produkował około trzech tysięcy ton wyrobów stalowych. Działający w oparciu o węgiel drzewny, zaczął podupadać pod koniec XIX wieku, jednak został zamknięty dopiero w 1921 roku. Od 1934 roku pełnił funkcję placówki muzealnej. Podczas II wojny światowej muzeum zostało zdewastowane i obrabowane (wywieziono z niego 72 wagony maszyn, urządzeń i wyposażenia). W latach 1956-1959 obiekt odremontowano, a w 1962 roku nastąpiła jego reaktywacja, tym razem jako oddziału Muzeum Techniki NOT w Warszawie.

Aktualnie ekspozycja obejmuje zespół dawnych zabudowań, wraz z urządzeniami walcowniczymi i hutniczymi. Do najcenniejszych eksponatów należą: największe w Europie koło wodne o średnicy 8,5 m. oraz około 30 obrabiarek z XVIII i XIX wieku, takich jak tokarki, strugarki, wiertarki i prasy.

We wsi Stara Kuźnica znajduje się unikatowa w skali kraju kuźnia z XIX wieku, reprezentująca XVII-wieczną technikę kuźniczą. W skład zakładu wchodzi: ujęcie wody, grobla, upusty oraz dwa koła nasiębierne. W obiekcie znajduje się też wielki młot, typowy dla polskich zakładów z tego okresu oraz zabytkowe miechy skrzynkowe.

Adres	Obiekty zabytkowe chronione przez wpis do rejestru zabytków nieruchomych województwa świętokrzyskiego	Nr rejestru zabytków
Końskie, ul. Księdza Józefa Granata 1	kościół parafialny p.w. św. Wojciecha i św. Mikołaja	A.485 z 22.09.1947, 21.03.1957, 15.02.1967, 10.03.2010 r.

Końskie, ul. Browarna 37	kościół cmentarny, obecnie parafialny p.w. św. Anny	A.486/1-3 z 22.09.1947, 23.03.1957, 15.02.1967, 10.03.2010 r.
Końskie, ul. Browarna 37	cmentarz przykościelny w zespole kościoła cmentarnego p.w. św. Anny	A.486/1-3 z 22.09.1947, 23.03.1957, 15.02.1967, 10.03.2010 r.
Końskie, ul. Browarna 37	cmentarz parafialny w zespole kościoła cmentarnego p.w. św. Anny	A.486/1-3 z 22.09.1947, 23.03.1957, 15.02.1967, 10.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 1	skrzydło pałacowe północno-zachodnie w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 1	skrzydło pałacowe północno-wschodnie w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 1	pawilon północno-zachodni w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 1	pawilon północno-wschodni w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 4	pawilon południowo-zachodni w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 8	pawilon południowo-wschodni w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 6	glorietta w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972,

	 <p>Źródło: zbiory Muzeum Regionalnego PTTK w Końskich</p>	31.03.2010 r.
Końskie, ul. Zamkowa 17	świątynia grecka w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Mieszka I 4	oranżeria egipska w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 1 / Mieszka I	altana w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 1	„domek wnuczątów” w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 1	baszty w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 1 / 1 Maja	kapliczka neogotycka w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 1	park w zespole pałacowo-parkowym	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul.	ogrodzenie zespołu pałacowo-parkowego	A.487/1-14 z

Partyzantów 1		09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 1	kapliczka w ogrodzeniu zespołu pałacowo-parkowego	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Partyzantów 1	brama południowa w ogrodzeniu zespołu pałacowo-parkowego	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Mieszka I	brama północna w ogrodzeniu zespołu pałacowo-parkowego	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Zamkowa	brama zachodnia w ogrodzeniu zespołu pałacowo-parkowego	A.487/1-14 z 09.04.1972, 31.03.2010 r.
Końskie, ul. Piłsudskiego 26	dom	A.488 z 19.04.1952, 14.01.1972, 10.03.2010 r.
Modliszewice, ul. Piotrkowska 30	dwór w zespole rezydencjonalnym	A.489/1-4 z 15.02.1967, 16.05.1984, 10.03.2010 r.
Modliszewice, ul. Piotrkowska 30	budynek bramy w zespole rezydencjonalnym	A.489/1-4 z 15.02.1967, 16.05.1984, 10.03.2010 r.
Modliszewice, ul. Piotrkowska 30	budynek dawnej kuźni w zespole rezydencjonalnym	A.489/1-4 z 15.02.1967, 16.05.1984, 10.03.2010 r.
Modliszewice, ul. Piotrkowska 30	wyspa ze stawem w zespole rezydencjonalnym	A.489/1-4 z 15.02.1967, 16.05.1984, 10.03.2010 r.

Nowy Kazanów 8	kościół parafialny p.w. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny w zespole klasztorным Bernardynów	A.490/1-2 z 22.09.1947, 5.10.1956, 15.02.1967, 10.03.2010 r.
Nowy Kazanów 8	budynek klasztoru w zespole klasztorным Bernardynów	A.490/1-2 z 22.09.1947, 5.10.1956, 15.02.1967, 10.03.2010 r.
Sielpia Wielka, ul. Słoneczna 19	hala produkcyjna z maszynownią w zespole zakładu i osiedla przemysłowego	A.491 z 3.12.1956, 15.06.1967, 31.03.2010 r.
Sielpia Wielka, ul. Słoneczna 19	suszarnia drewna I w zespole zakładu i osiedla przemysłowego	A.491 z 3.12.1956, 15.06.1967, 31.03.2010 r.
Sielpia Wielka, ul. Słoneczna 19	suszarnia drewna II w zespole zakładu i osiedla przemysłowego	A.491 z 3.12.1956, 15.06.1967, 31.03.2010 r.
Sielpia Wielka, ul. Słoneczna 19	portiernia I w zespole zakładu i osiedla przemysłowego	A.491 z 3.12.1956, 15.06.1967, 31.03.2010 r.
Sielpia Wielka, ul. Słoneczna 19	portiernia II w zespole zakładu i osiedla przemysłowego	A.491 z 3.12.1956, 15.06.1967, 31.03.2010 r.
Sielpia Wielka, ul. Słoneczna 19	ogrodzenie placu fabrycznego w zespole zakładu i osiedla przemysłowego	A.491 z 3.12.1956, 15.06.1967, 31.03.2010 r.
Sielpia Wielka, ul. Słoneczna 19	budynek administracyjny w zespole zakładu i osiedla przemysłowego	A.491 z 3.12.1956, 15.06.1967,

		31.03.2010 r.
Sielpia Wielka, ul. Słoneczna 19	dom urzędników w zespole zakładu i osiedla przemysłowego	A.491 z 3.12.1956, 15.06.1967, 31.03.2010 r.
Sielpia Wielka, ul. Słoneczna 19	dwa budynki administracyjne w zespole zakładu i osiedla przemysłowego	A.491 z 3.12.1956, 15.06.1967, 31.03.2010 r.
Sielpia Wielka, ul. Słoneczna 19	szkoła przyfabryczna w zespole zakładu i osiedla przemysłowego	A.491 z 3.12.1956, 15.06.1967, 31.03.2010 r.
Sielpia Wielka, ul. Słoneczna 19	szpital w zespole zakładu i osiedla przemysłowego	A.491 z 3.12.1956, 15.06.1967, 31.03.2010 r.
Sielpia Wielka, ul. Słoneczna 19	układ wodny: staw z groblą ziemną i kanałem roboczym w zespole zakładu i osiedla przemysłowego	A.491 z 3.12.1956, 15.06.1967, 31.03.2010 r.
Sielpia Wielka, ul. Słoneczna 19	27 domów osiedla fabrycznego w zespole zakładu i osiedla przemysłowego	A.491 z 3.12.1956, 15.06.1967, 31.03.2010 r.
Stara Kuźnica 46	dawna kuźnia (kuźnica wodna)	A.492 z 18.10.1956, 15.02.1972, 23.03.2010 r.

7.3. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Ewidencja zabytków Gminy Końskie, poza zabytkami wpisanymi do rejestru zabytków, obejmuje także obiekty nierejestrowe. W przewadze są to zabytki małej architektury

sakralnej, budownictwa murowanego w typie miejskim (budynki mieszkalne), obiekty użyteczności publicznej oraz sakralne.

Obiekty zabytkowe chronione poprzez ujęcie ich w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Końskie	
Adres	Obiekt
Baczyna 1a	krzyż przydrożny, murowany
Baczyna, skrzyżowanie z drogą nr 749 w kierunku Przysuchy	krzyż przydrożny, murowany
Barycz, ul. Konecka 13	krzyż przydrożny, murowany
Bedlenko 66	krzyż przydrożny, murowany
Bedlenko, skraj wsi w kierunku Bedlna	krzyż przydrożny, murowany
Bedlno 1	cmentarz rzymskokatolicki, parafialny
Bedlno, skwerek	kamień graniczny majątku ziemnego
Bedlno, przy nr 10	krzyż przydrożny, murowany
Bedlno, przy nr 56	krzyż przydrożny, murowany
Bedlno 58 - Karczunek	krzyż przydrożny, murowany
Bedlno, skwerek przy nr 66	krzyż przydrożny, murowany
Bedlno 74	kościół rzymskokatolicki, parafialny p.w. św. Anny
Bedlno 74	dzwonnica murowana w zespole kościoła parafialnego p.w. św. Anny
Bedlno 74	cmentarz przykościelny w zespole kościoła parafialnego p.w. św. Anny

Bedlno 74	ogrodzenie z bramkami w zespole kościoła parafialnego p.w. św. Anny
Bedlno 74	plebania murowana w zespole kościoła parafialnego p.w. św. Anny
Chelb , przy nr 10	krzyż przydrożny, murowany
Czerwony Most (Końskie, ul. Partyzantów 60)	krzyż przydrożny, murowany
Czerwony Most 9	dom drewniany
Czysta	figura św. Antoniego
Czysta 8	dom drewniany
Drutarnia , przy nr 6	kapliczka Matki Boskiej
Dyszów , ul. Prusa, na zachód od nr 22	krzyż „dworski na grobli”
Dyszów, ul. Prusa 9a	krzyż przydrożny, murowany
Gatniki , przy drodze nr 728 do Końskich	krzyż przydrożny, murowany
Grabków 11	wójtostwo, ob. budynek szkolny
Gracuch , początek wsi od strony Proćwina	krzyż przydrożny, murowany
Izabelów 40	kapliczka murowana
Jeżów , przy nr 13	krzyż przydrożny, murowany
Jeżów, przy nr 23a	krzyż przydrożny, murowany
Kamienny Krzyż , skrzyżowanie drogi do Wąsoszki i drogi pożarowej nr 18	krzyż przydrożny, murowany
Koczwar a (Pomyków 74a)	czworak murowany, ob. w ruinie
Kopaniny 10, skrzyżowanie dróg do	kapliczka murowana

Końskich i Bedlna	
Końskie	układ urbanistyczny miasta
Końskie, ul. 1 Maja 3	kamienica secesyjna
Końskie, ul. 1 Maja 10	dom murowany
Końskie, ul. 1 Maja 14	dom murowany z bramą przejezdną
Końskie, ul. 1 Maja 25	kamienica murowana
Końskie, ul. 1 Maja 27	dom murowany
Końskie, ul. 1 Maja 27a	dom murowany
Końskie, ul. 1 Maja 29	dom murowany
Końskie, ul. 1 Maja 57	wieża strażacka drewniana
Końskie, ul. 16 Stycznia 3	plaskorzeźba panoplia
Końskie, ul. Browarna 18	dom drewniany
Końskie, ul. Browarna 20	dwór drewniany
Końskie, ul. Browarna 33a	dom drewniany w zespole majątku Tarnowskich
Końskie, ul. Browarna 33b	dom murowany z budynkiem gospodarczym w zespole majątku Tarnowskich
Końskie, ul. Browarna 33c	dom murowany z budynkiem gospodarczym w zespole majątku Tarnowskich
Końskie, ul. Browarna 37	ogrodzenie z bramką w zespole kościoła cmentarnego p.w. św. Anny
Końskie, ul. Browarna	cmentarz wojenny z lat 1914-1915 w obrębie cmentarza parafialnego
Końskie, ul. Browarna 37	pomnik partyzantów na cmentarzu

	parafialnym
Końskie, ul. Browarna 37	kapliczka słupowa „Latarnia na cmentarzu parafialnym
Końskie, ul. Fabryczna 8	hala warsztatów mechanicznych Joska Mintza
Końskie, ul. Ks. Józefa Granata 1	figura św. Jana Nepomucena w zespole kościoła p.w. św. Wojciecha i św. Mikołaja
Końskie, ul. Ks. Józefa Granata 1	figura św. Floriana w zespole kościoła p.w. św. Wojciecha i św. Mikołaja
Końskie, ul. Ks. Józefa Granata 1	krzyż murowany w zespole kościoła p.w. św. Wojciecha i św. Mikołaja
Końskie, ul. Ks. Józefa Granata 1	krzyż murowany w zespole kościoła p.w. św. Wojciecha i św. Mikołaja
Końskie, ul. Ks. Józefa Granata 1	ogrodzenie z bramkami w zespole kościoła p.w. św. Wojciecha i św. Mikołaja
Końskie, ul. Ks. Józefa Granata 3	budynek plebanii, murowany, tzw. stara plebania w zespole kościoła p.w. św. Wojciecha i św. Mikołaja
Końskie, ul. Ks. Józefa Granata 8	budynek plebanii, murowany, tzw. nowa plebania w zespole kościoła p.w. św. Wojciecha i św. Mikołaja
Końskie, ul. Hubala 9	kamienica murowana, ob. budynek szkoły muzycznej
Końskie, ul. Hubala, obok ogrodów POD „Oaza”	krzyż przydrożny
Końskie, ul. Jasna 1 / Partyzantów 32	dwór murowany
Końskie, ul. Jasna 3	dom murowany
Końskie, ul. Jasna 8	dom drewniany

Końskie, ul. Kazanowska 7	dom murowany
Końskie, ul. Kazanowska 9	dom murowany z bramą przejezdną
Końskie, ul. Kazanowska 11	dom murowany
Końskie, ul. Kazanowska 15	dom murowany
Końskie, pl. Kościuszki	pomnik Tadeusza Kościuszki
Końskie, pl. Kościuszki 1	budynek zajazdu, murowany, ob. dom i sklep
Końskie, pl. Kościuszki 3	kamienica murowana z bramą przejezdną
Końskie, pl. Kościuszki 5/7	dom murowany
Końskie, pl. Kościuszki 6	dom murowany
Końskie, ul. Lipowa 3	kamienica murowana
Końskie, ul. Mieszka I	pomnik (popiersie) Tadeusza Kościuszki
Końskie, ul. Mieszka I	mostek na kanale w zespole pałacowo-parkowym
Końskie, ul. Odrowąża 10	kamienica z oficyną, murowane
Końskie, ul. Odrowąża 16 / 1 Maja 2	kamienica narożna, murowana
Końskie, ul. Partyzantów 1	oficyna wschodnia z bramą w zespole pałacowo-parkowym
Końskie, ul. Partyzantów 1	stajnia – stolarnia murowana w zespole pałacowo-parkowym
Końskie, ul. Partyzantów 1	obudowa studni murowana w zespole pałacowo-parkowym
Końskie, ul. Partyzantów 2 / róg ul. Południowej	pomnik Serca Pana Jezusa

Końskie, ul. Partyzantów 11	dom drewniany
Końskie, ul. Partyzantów 12	dwór drewniany
Końskie, ul. Partyzantów 13	dom murowany zarządy majątku Tarnowskich
Końskie, ul. Partyzantów 16 / Browarna	krzyż przydrożny, murowany
Końskie, ul. Piaskowa 1 / Staromłyńska	krzyż przydrożny, murowany
Końskie, ul. Piłsudskiego, naprzeciwko ZSP nr 3	pomnik ofiar egzekucji 1943 r.
Końskie, ul. Piłsudskiego 8	dom murowany z bramą przejezdną
Końskie, ul. Piłsudskiego 11	dom murowany z bramą przejezdną
Końskie, ul. Piłsudskiego 13	kamienica murowana z bramą przejezdną
Końskie, ul. Piłsudskiego 15	kamienica murowana
Końskie, ul. Piłsudskiego 18	kamienica murowana z bramą przejezdną i oficyną
Końskie, ul. Piłsudskiego 20	dom murowany
Końskie, ul. Piłsudskiego 22	kamienica murowana z bramą przejezdną
Końskie, ul. Piłsudskiego 27	hała targowa, murowana
Końskie, ul. Piłsudskiego 30	kamienica murowana z bramą przejezdną
Końskie, ul. Piłsudskiego 37	dom murowany z bramą przejezdną
Końskie, ul. Piłsudskiego 42	kamienica murowana z bramą przejezdną
Końskie, ul. Piłsudskiego 44	dom murowany z bramą przejezdną
Końskie, ul. Piłsudskiego 46	dom murowany z bramą przejezdną

Końskie, ul. Piłsudskiego 66	dom murowany
Końskie, ul. Piłsudskiego 72	kamienica murowana z bramą przejezdną
Końskie, ul. Piłsudskiego 82	kamienica murowana, ob. budynek szkolny
Końskie, ul. Piłsudskiego 84	dworek z gankiem, murowano-drewniany
Końskie, ul. Piłsudskiego 84a	willa murowana
Końskie, ul. Piłsudskiego 112a	dom murowany
Końskie, ul. Piłsudskiego 113	dom drewniany
Końskie, ul. Piłsudskiego 124a	budynek gospodarczy murowany w majątku Fittinga
Końskie, ul. Piłsudskiego 145	kapliczka przydrożna, murowana
Końskie, ul. Piłsudskiego obok nr 171	kapliczka przydrożna, murowana
Końskie, ul. Piłsudskiego 186	bursa gimnazjalna, murowana
Końskie, ul. Poczтова 1	dom murowany
Końskie, ul. Poczтова 2	dom murowany z bramą przejezdną
Końskie, ul. Spacerowa / Gimnazjalna	krzyż przydrożny
Koński, ul. Spacerowa 58	kapliczka przydrożna
Końskie, ul. Sportowa 1	dworzec kolejowy, murowany w zespole stacji kolejowej
Końskie, ul. Sportowa 1	wieża ciśnień w zespole stacji kolejowej
Końskie, ul. Sportowa 3	dom drewniany w zespole stacji kolejowej
Końskie, ul. Sportowa 7	dom murowany, ob. sklep
Końskie, ul. Sportowa 11	dom murowany fabrykanta Kronenbluma

Końskie, ul. Starowarszawska 5	kamienica murowana
Końskie, ul. Warszawska 4/4a	kamienica murowana
Końskie, ul. Warszawska 6	dom murowany
Końskie, ul. Warszawska 25	budynek koszarowy, murowany w zespole koszar, ob. Dom Pomocy Społecznej
Końskie, ul. Warszawska 25	magazyn prochowy, murowany w zespole koszar, ob. Dom Pomocy Społecznej
Końskie, ul. Warszawska 25/27	budynek łaźni, murowany w zespole koszar, ob. Dom Pomocy Społecznej
Końskie, ul. Warszawska 49	dom murowany w zespole osiedla kolejowego
Końskie, ul. Warszawska 52	budynek główny warsztatów parowozowych, murowany, ob. hala „Konwent”
Końskie, ul. Warsztatowa 2a	dom murowany w zespole osiedla kolejowego
Końskie, ul. Warsztatowa 2b	dom murowany w zespole osiedla kolejowego
Końskie, ul. Warsztatowa 2c	dom murowany z budynkiem gospodarczym w zespole osiedla kolejowego
Końskie, ul. Warsztatowa 2e	dom murowany z budynkiem gospodarczym w zespole osiedla kolejowego
Końskie, ul. Wjazdowa	cmentarz żydowski, ob. teren przemysłowy
Końskie, ul. Wjazdowa 4	dom drewniany
Końskie, ul. Wjazdowa 4 (na posesji Starowarszawska 7)	krzyż przydrożny
Końskie, ul. Zamkowa	piwnica z kopcem widokowym w zespole

	pałacowo-parkowym
Końskie, ul. Zamkowa 5	dwór murowany, ob. Biblioteka Publiczna
Końskie, ul. Zamkowa 19	kamienica murowana z bramą przejezdną
Końskie, ul. Zamkowa 20	kamienica murowana
Końskie, ul. Zamkowa 21	dom murowany
Kornica , ul. Główna, przy Ochotniczej Straży Pożarnej	krzyż przydrożny
Kornica, ul. Główna 30	budynek dworca kolejowego, murowany, ob. budynek mieszkalny
Młynek Nieświński , ul. Świętokrzyska 28	układ wodny zakładów metalowych z groblą
Młynek Nieświński, ul. Świętokrzyska 28	dom właściciela fabryki, drewniany, ob. budynek administracyjny
Młynek Nieświński, ul. Świętokrzyska 47	dom drewniany
Modliszewice , ul. Piotrkowska 30	wieża strażnicza, murowana
Modliszewice, ul. Piotrkowska, naprzeciwko nr 57	kapliczka murowana
Modliszewice, ul. Piotrkowska, skraj wsi od strony Końskich	krzyż przydrożny, murowany
Niebo , początek wsi	krzyż przydrożny, murowany
Nieświń , ul. Kielecka, naprzeciwko nr 4	krzyż przydrożny, murowany
Nieświń, ul. Kielecka 37	kapliczka murowana
Nieświń, ul. Zielona 1a / Fabryczna	krzyż przydrożny, murowany
Nowy Dziebaltów 31	dom drewniany
Nowy Dziebaltów, plac w centrum wsi	krzyż przydrożny, murowany

Nowy Kazanów 2	dom drewniany
Nowy Kazanów 8	dzwonnica murowana w zespole klasztornym bernardynów
Nowy Kazanów 8	ogrodzenie z bramkami w zespole klasztornym bernardynów
Nowy Kazanów 8	plebania drewniana w zespole klasztornym bernardynów
Nowy Kazanów 19	kuźnia drewniano-murowana
Nowy Kazanów, grunty wsi Sierosławice	cmentarz rzymskokatolicki, parafialny
Piła 50a	dwór Tarnowskich, ob. leśniczówka „Smolarnia”
Piła, za wsią pod lasem w kierunku Stąporkowa	leśniczówka murowana, ob. w przebudowie
Pomorzany, przy nr 53	krzyż przydrożny, murowany
Pomorzany, przy drodze Ne 42, za wsią w kierunku Żarnowa	krzyż przydrożny, murowany
Pomyków 32a	kapliczka murowana
Pomyków 45	dom drewniany, ob. przedszkole
Pomyków, około 200 m na południe od kościoła	cmentarz ewangelicki
Poraj, w lesie około 500 m na północny wschód od wsi	kapliczka św. Antoniego
Proćwin, skrzyżowanie ulicy Głównej i Polnej	kapliczka murowana
Przybyszowy 41	kapliczka murowana

Rogów , ul. Gwardii Ludowej 17	krzyż przydrożny, murowany
Rogów, ul. Gwardii Ludowej 62, skraj wsi w kierunku Młynka	krzyż przydrożny, murowany
Rogów, ul. Gwardii Ludowej / róg Kozubskiego	krzyż przydrożny, murowany
Rogów, ul. Podmiejska 29a	krzyż przydrożny, murowano-żelazny
Sielpia , ul. Kielecka (ob. ul. Południowa 20)	krzyż przydrożny
Sierosławice , ul. Długa obok nr 73	krzyż przydrożny, murowany
Sierosławice, ul. Długa, przy drodze do cmentarza	kapliczka Matki Boskiej, murowana
Stadnicka Wola , naprzeciwko posesji nr 48	cmentarz epidemiczny
Stara Kuźnica 46	staw z groblą ziemną w układzie wodnym zespołu dawnej kuźni wodnej
Stara Kuźnica 46	most z upustem roboczym w układzie wodnym zespołu dawnej kuźni wodnej
Stara Kuźnica 46	upust jałowy w układzie wodnym zespołu dawnej kuźni wodnej
Stara Kuźnica, rozwidlenie dróg do Fidoru i Młynka	krzyż przydrożny, murowany
Stary Dziebaltów 13	krzyż przydrożny z ogrodzeniem
Stary Dziebaltów 34	chałupa drewniana z częścią mieszkalną, oborą i stodołą
Stary Dziebaltów 41	chałupa drewniana
Stary Dziebaltów 44	chałupa drewniana
Stary Kazanów , za nr 7b	pozostałości zamku z fosą

Stary Sokółów	park dworski
Stary Sokółów, centralny plac wsi	krzyż przydrożny, murowany
Sworzyce 13	pozostałości dworu murowanego
Sworzyce, skraj wsi w kierunku Radomka	kapliczka przydrożna
Trzemoszna , naprzeciwko nr 13	krzyż przydrożny z ogrodzeniem
Wąsosz Nowiny , droga do Małachowa	krzyż przydrożny, murowany
Wąsosz Nowiny, droga do Małachowa	krzyż przydrożny, murowany (przeniesiony do Starej Wsi)
Wąsosz Nowiny, przy nr 29	kapliczka murowana z ogrodzeniem
Wąsosz Zarowie, w sąsiedztwie posesji nr 22c	krzyż przydrożny z ogrodzeniem
Wąsosz – Stara Wieś , obok nr 1	kaplica p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej, murowana
Wincentów , przy drodze nr 728, za wsią, w kierunku Gatnika	figura św. Jana Nepomucena, murowana

7.4. Zabytki archeologiczne

Na terenie Gminy Końskie znajdują się 254 stanowiska archeologiczne objęte ochroną prawną:

Wykaz stanowisk archeologicznych z terenu Gminy Końskie						
L.p.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stan. w miejscowości	Nr stan. na obszarze	Nr rej. zabytków	Funkcja i chronologia stanowiska
1.	Barycz	78-60	1	15	---	pracownia krzemieniarska, kultura pucharów lejkowatych, neolit
2.	Barycz	78-60	2	16	---	pracownia krzemieniarska, kultura janisławicka, mezolit
3.	Barycz	78-60	3	17	---	zespół 17 kopców (cmentarzysko?), wczesna epoka brązu
4.	Bedlenko	78-59	1	36	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
5.	Bedlenko	78-60	1	2	---	1/ punkt osadniczy, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
6.	Bedlenko	78-60	2	3	---	1/ punkt osadniczy, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
7.	Bedlenko	78-60	3	4	---	1/ punkt osadniczy, mezolit;

						2/ punkt osadniczy, wczesne średniowiecze
8.	Bedlenko	78-60	4	5	---	śląd osadnictwa, neolit?
9.	Bedlenko	78-60	5	40	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
10.	Bedlenko	78-60	6	41	---	1/ punkt osadniczy, kultura grobów kloszowych, okres halsztacki 2/ ślad osadnictwa, kultura celtycka?
11.	Bedlenko	78-60	7	51	---	śląd osadnictwa, wczesna epoka brązu
12.	Bedlno	78-59	1	7	nr rej. 6 z 25.09. 1986 r.	grodzisko, średniowiecze – okres nowożytny
13.	Bedlno	78-59	2	8	---	osada, wczesne średniowiecze
14.	Bedlno	78-59	3	6	---	1/ kościół?, średniowiecze – okres nowożytny?; 2/ cmentarz, średniowiecze – okres nowożytny
15.	Bedlno	78-59	4	9	---	1/ ślad osadnictwa, neolit?; 2/śląd osadnictwa, epoka kamienia
16.	Bedlno	78-59	5	10	---	osada, kultura trzciniecka, epoka kamienia – wczesna epoka brązu
17.	Bedlno	78-59	6	27	---	śląd osadnictwa,

						epoka kamienia
18.	Bedlno	78-59	7	28	---	śląd osadnictwa, średniowiecze
19.	Bedlno	78-59	8	29	---	1/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze?; 2/ osada, okres nowożytny
20.	Bedlno	78-59	9	30	---	1/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
21.	Bedlno	78-59	10	31	---	1/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
22.	Bedlno	78-59	11	32	---	osada, okres nowożytny
23.	Bedlno	78-59	12	33	---	osada, okres nowożytny
24.	Bedlno	78-59	13	34	---	osada, okres nowożytny
25.	Bedlno	78-59	14	35	---	1/ śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze; 2/ śląd osadnictwa, okres nowożytny
26.	Brody	79-60	1	1	---	1/ punkt osadniczy, epoka kamienia; 2/ śląd osadnictwa, mezolit
27.	Brody	79-60	2	2	---	punkt osadniczy, neolit
28.	Brody	79-60	3	3	---	punkt osadniczy, mezolit
29.	Brody	79-60	4	13	---	punkt osadniczy, okres wpływów

						rzymskich?
30.	Brody	79-60	5	14	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia
31.	Brody	79-60	6	15	---	śląd osadnictwa, neolit / epoka brązu
32.	Brody	79-60	7	16	---	śląd osadnictwa, okres wpływów rzymskich?
33.	Brody	79-60	8	17	---	śląd osadnictwa, neolit / epoka brązu
34.	Czarna	79-61	1	9	---	1/ śląd osadnictwa, neolit; 2/ punkt osadniczy, wczesne średniowiecze; 3/ punkt osadniczy, średniowiecze
35.	Dyszów	78-61	1	6	---	1/ osada, kultura magdaleńska; 2/ osada, kultura świdzka
36.	Dyszów	78-61	2	7	---	1/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
37.	Dyszów	78-61	3	8	---	osada, okres nowożytny
38.	Dyszów	78-61	4	9	---	osada, okres nowożytny
39.	Gabrielnia	78-59	1	37	---	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia; 2/ śląd osadnictwa, okres nowożytny
40.	Gatniki	80-60	1	10	---	śląd osadnictwa, kultura łużycka
41.	Górny Młyn	79-61	1	7	---	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia; 2/ śląd osadnictwa,

						mezolit
42.	Górny Młyn	79-61	2	8	---	1/ punkt osadniczy, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich; 3/ ślad osadnictwa, średniowiecze?
43.	Grabków	78-59	1	38	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny; 2/ osada, okres nowożytny
44.	Gracuch	78-60	1	19	---	punkt osadniczy, kultura grobów podkloszowych, okres halsztacki
45.	Gracuch	78-60	2	20	---	punkt osadniczy, kultura grobów podkloszowych, okres halsztacki
46.	Gracuch	78-60	3	21	---	punkt osadniczy, pradzieje, chronologia nieokreślona
47.	Izabelów	79-61	1	10	---	punkt osadniczy, pradzieje
48.	Izabelów	79-61	2	11	---	1/ punkt osadniczy, neolit; 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
49.	Izabelów	79-61	3	12	---	ślad osadnictwa, epoka kamienia
50.	Jeżów	77-60	1	26	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny

51.	Jeżów	77-60	2	27	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
52.	Jeżów	77-60	3	28	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
53.	Jeżów	77-60	4	29	---	osada, okres nowożytny
54.	Jeżów	77-60	5	30	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
55.	Jeżów	77-60	6	31	---	osada, okres nowożytny
56.	Jeżów	77-60	7	32	---	osada, okres nowożytny
57.	Jeżów	77-60	8	33	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze 2/ osada, okres nowożytny
58.	Jeżów	77-60	9	34	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
59.	Jeżów	77-60	10	35	---	osada, okres nowożytny
60.	Jeżów	77-60	11	36	---	osada, okres nowożytny
61.	Jeżów	77-60	12	37	---	1/ślad osadnictwa, późne średniowiecze 2/ osada, okres nowożytny

62.	Jeżów	77-60	13	38	---	osada, okres nowożytny
63.	Jeżów	77-60	14	39	---	1/ ślad osadnictwa, pradziej, epoka kamienia; 2/ osada, okres nowożytny
64.	Kazanów Nowy	79-60	1	10	---	1/ ślad osadnictwa, wczesna epoka brązu; 2/ punkt osadniczy, wczesne średniowiecze
65.	Kazanów Nowy	79-60	2	11	---	1/ ślad osadnictwa, pradziej; 2/ punkt osadniczy, wczesne średniowiecze
66.	Kazanów Nowy	79-60	3	12	---	1/ ślad osadnictwa, neolit / epoka brązu; 2/ ślad osadnictwa, wczesna epoka brązu; 3/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
67.	Kazanów Stary	79-60	1	5	---	punkt osadniczy, mezolit
68.	Kazanów Stary	79-60	2	6	nr rej. 13 z 20.08. 1986 r.	rezydencja obronna, okres nowożytny
69.	Kazanów Stary	79-60	3	7	---	śląd osadnictwa, kultura łużycka, epoka brązu
70.	Kazanów Stary	79-60	4	8	---	śląd osadnictwa, neolit - epoka brązu
71.	Kazanów Stary	79-60	5	9	---	śląd osadnictwa, wczesna epoka brązu

72.	Koczwarą	78-61	1	55	---	śląd osadnictwa, późne średniowiecze / nowożytność
73.	Końskie	79-60	2	4	---	punkt osadniczy, mezolit
74.	Końskie	78-60	3	28	---	śląd osadnictwa, neolit
75.	Końskie	78-60	4	29	---	1/ śląd osadnictwa, neolit; 2/ śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze
76.	Końskie	78-60	5	30	---	śląd osadnictwa, średniowiecze
77.	Końskie	78-60	6	31	---	śląd osadnictwa, wczesna epoka brązu
78.	Końskie	78-60	7	35	---	punkt osadniczy, kultura trzciniecka, wczesna epoka brązu
79.	Końskie	78-60	8	39	---	1/ osada?, kultura łużycka; 2/ cmentarzysko?, kultura łużycka
80.	Końskie	78-61	9	1	---	1/ cmentarzysko ciałopalne, kultura łużycka; 2/ cmentarzysko ciałopalne, kultura grobow podkoszowych; 3/ cmentarzysko szkieletowe, wczesne średniowiecze
81.	Końskie	78-61	10	2	---	1/ cmentarzysko ciałopalne, kultura łużycka;

						2/ cmentarzysko ciałopalne, kultura grobów podkloszowych
82.	Końskie	78-61	11	3	---	1/ ślad osadnictwa, kultura przeworska; 2/ osada, okres nowożytny
83.	Końskie	78-61	12	4	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
84.	Końskie	78-61	13	5	---	osada, okres nowożytny
85.	Końskie	78-61	14	53	---	osada, późne średniowiecze
86.	Końskie	78-61	15	54	---	1/ ślad osadnictwa, kultura przeworska; 2/ osada, okres nowożytny
87.	Końskie	78-61	16	55	---	1/ ślad osadnictwa, kultura przeworska; 2/ osada, okres nowożytny
88.	Kopaniny	78-59	1	39	---	ślad osadnictwa, kultura świderska?, schyłkowy paleolit
89.	Kornica	78-60	1	14	---	punkt osadniczy, neolit
90.	Kornica	78-60	2	18	---	kopiec?, XVI-XVII w.
91.	Kornica	78-60	3	23	---	osada, kultura pucharów lejkowatych, neolit
92.	Kornica	78-60	4	32	---	ślad osadnictwa, mezolit
93.	Kornica	78-60	5	36	---	punkt osadniczy, wczesne

						średniowiecze
94.	Kornica	78-60	6	37	---	śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze
95.	Kornica	78-60	7	38	---	punkt osadniczy, wczesne średniowiecze
96.	Małachów	78-59	1	40	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia
97.	Małachów	80-61	1	5	---	kuźnica, XIX w.
98.	Małachów	78-59	2	41	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia
99.	Małachów	80-61	2	17	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, pradzieje; 3/ ślad osadnictwa, neolit / epoka brązu
100.	Małachów	78-59	3	42	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ osada, okres nowożytny
101.	Małachów	80-61	3	18	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ punkt osadniczy, neolit (?)
102.	Małachów	78-59	4	43	---	1/ osada, późne średniowiecze – okres nowożytny; 2/ osada, okres nowożytny
103.	Małachów	78-59	5	44	---	osada, okres nowożytny
104.	Małachów	78-59	6	45	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny; 3/ ślad osadnictwa,

						kultura ceramiki sznurowej?, mezolit?, neolit?
105.	Małachów	78-59	7	46	---	1/ osada, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
106.	Małachów	78-59	8	47	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
107.	Małachów	78-59	9	48	---	piecowisko?, okres nowożytny?
108.	Młynek Nieświński	78-61	1	11	---	krzemienica, epoka kamienia
109.	Młynek Nieświński	78-61	2	12	---	krzemienica, epoka kamienia
110.	Młynek Nieświński	78-61	3	13	---	kuźnica, okres nowożytny
111.	Młynek Nieświński	78-61	4	14	---	kuźnica, okres nowożytny
112.	Młynek Nieświński	78-61	5	15	---	osada, okres nowożytny
113.	Młynek Nieświński	78-61	6	16	---	osada, okres nowożytny
114.	Modliszewice	78-60	1	12	---	śląd osadnictwa, mezolit
115.	Modliszewice	78-60	2	13	---	śląd osadnictwa, kultura Chlopice-Vesele, epoka brązu
116.	Modliszewice	78-60	3	27	---	punkt osadniczy, wczesne średniowiecze
117.	Modliszewice	78-60	4	34	---	śląd osadnictwa, neolit
118.	Modliszewice	78-60	5	48	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia;

						2/ punkt osadniczy, wczesne średniowiecze
119.	Modliszewice	78-60	6	49	---	punkt osadniczy, wczesne średniowiecze
120.	Modliszewice	78-60	7	50	---	punkt osadniczy, wczesna epoka brązu
121.	Modliszewice	78-60	8	33	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze?
122.	Modliszewice	78-60	---	---	nr rej. 219/302 z 6.01. 1988 r.	kompleks zabudowań dworu obronnego
123.	Nałęczów	77-60	1	40	---	1/ ślad osadnictwa, pradzieje, epoka kamienia; 2/ osada, okres nowożytny
124.	Nałęczów	77-60	2	41	---	1/ ślad osadnictwa, pradzieje, epoka kamienia; 2/ osada, okres nowożytny
125.	Nałęczów	77-60	3	42	---	1/ ślad osadnictwa, mezolit-neolit?, kultura pucharów lejkowatych; 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
126.	Nałęczów	77-60	4	44	---	1/ ślad osadnictwa, pradzieje, epoka kamienia; 2/ osada, okres nowożytny
127.	Nieświń	78-61	1	17	---	osada, okres

						nowożytny
128.	Nieświń	78-61	2	18	---	osada, okres nowożytny
129.	Nieświń	78-61	3	19	---	1/ osada, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
130.	Nieświń	78-61	4	20	---	1/ osada, późne średniowiecze; 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
131.	Nieświń	78-61	5	21	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
132.	Nieświń	78-61	6	22	---	1/ ślad osadniczy, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 3/ osada, okres nowożytny
133.	Nieświń	78-61	7	23	---	osada, okres nowożytny
134.	Nieświń	78-61	8	24	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
135.	Nieświń	78-61	9	25	---	1/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze / późne średniowiecze; 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 3/ osada, późne średniowiecze –

						nowożytność; 4/ osada, okres nowożytny
136.	Nieświń	78-61	10	26	---	1/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze / późne średniowiecze; 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 3/ osada, okres nowożytny
137.	Nieświń	78-61	11	27	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
138.	Nieświń	78-61	12	28	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
139.	Nieświń	78-61	13	29	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
140.	Nieświń	77-61	14	81	---	wielki piec, okres nowożytny
141.	Nieświń	77-61	15	82	---	punkt osadniczy, okres nowożytny
142.	Nowy Dziebaltów	79-60	1	23	---	ślad osadnictwa, pradzieje
143.	Nowy Dziebaltów	79-60	2	24	---	1/ ślad osadnictwa, kultura trzciniecka; 2/ punkt osadniczy, wczesna epoka brązu
144.	Nowy Dziebaltów	80-60	3	8	---	1/ ślad osadnictwa,

						pradzieje; 2/ ślad osadnictwa, neolit / epoka brązu
145.	Nowy Dziebałów	80-60	4	9	---	punkt osadniczy, kultura łużycka (kultura trzcinięcka?)
146.	Paruchy	78-62	1	10	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze / okres nowożytny; 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
147.	Paruchy	78-62	2	11	---	ślad osadnictwa, okres nowożytny
148.	Piekło	80-61	1	6	---	młyn papierniczy, XIX w.
149.	Piła	79-61	1	4	---	fabryka szabel, XVIII w.
150.	Piła	79-61	2	5	---	tartak wodny, XIX w.
151.	Piła	79-61	3	14	---	punkt osadniczy, wczesne średniowiecze
152.	Piła	79-61	4-5	15	---	ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich?
153.	Pomorzany	78-60	1	1	---	1/ punkt osadniczy, mezolit? 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
154.	Pomorzany	78-60	2	42	---	punkt osadniczy, wczesne średniowiecze
155.	Pomorzany	78-60	3	43	---	1/ ślad osadnictwa, mezolit; 2/ punkt osadniczy, wczesne średniowiecze

156.	Pomorzany	78-60	4	44	---	punkt osadniczy, wczesna epoka brązu
157.	Pomorzany	78-60	5	45	---	1/ ślad osadnictwa, schyłkowy neolit; 2/ punkt osadniczy, wczesne średniowiecze
158.	Pomorzany	78-60	6	46	---	ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
159.	Pomorzany	78-60	7	47	---	punkt osadniczy, wczesne średniowiecze
160.	Pomyków	79-61	1	1	---	rusznikarnia, 1750 r.
161.	Pomyków	79-61	2	2	---	kuźnica, XIX w.
162.	Pomyków	79-61	3	3	---	drutarnia, 1841 r.
163.	Pomyków	79-61	4	6	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ punkt osadniczy, neolit
164.	Pomyków	79-61	5	13	---	ślad osadnictwa, kultura przeworska
165.	Poraj	77-59	1	38	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
166.	Poraj	77-59	2	39	---	ślad osadnictwa, pradzieje, epoka kamienia
167.	Proćwin	78-60	1	24	---	punkt osadniczy, średniowiecze
168.	Proćwin	78-60	2	22	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ punkt osadniczy, kultura łużycka
169.	Proćwin	78-60	3	25	---	1/ punkt osadniczy,

						neolit; 2/ ślad osadnictwa, średniowiecze
170.	Proćwin	78-60	4	26	---	śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze
171.	Przybyszowy	78-59	1	49	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny; 2/ osada, okres nowożytny
172.	Przybyszowy	78-59	2	50	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia – wczesna epoka brązu
173.	Przybyszowy	78-59	3	51	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia – wczesna epoka brązu
174.	Przybyszowy	78-59	4	52	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia – wczesna epoka brązu
175.	Przybyszowy	78-59	5	53	---	1/ osada, późne średniowiecze – okres nowożytny; 2/ osada, okres nowożytny
176.	Przybyszowy	78-59	6	54	---	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
177.	Przybyszowy	78-59	7	55	---	osada, okres nowożytny
178.	Przybyszowy	79-59	8	13	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia
179.	Przybyszowy	79-59	9	14	---	śląd osadnictwa, neolit
180.	Przybyszowy	79-59	10	15	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia

181.	Radonek	77-59	1	34	---	osada, okres nowożytny
182.	Radonek	77-59	2	52	---	osada, okres nowożytny
183.	Rogów	78-61	1	39	---	obozowisko, epoka kamienia
184.	Rogów	78-61	2	40	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze / późne średniowiecze; 3/ osada, późne średniowiecze; 4/ osada, okres nowożytny
185.	Rogów	78-61	3	41	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 3/ osada, okres nowożytny
186.	Rogów	78-61	4	42	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 3/ osada, okres nowożytny
187.	Rogów	78-61	5	43	---	1/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze / późne średniowiecze; 2/ osada, późne średniowiecze; 3/ osada, okres nowożytny

188.	Rogów	78-61	6	44	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ osada, późne średniowiecze; 3/ osada, okres nowożytny
189.	Rogów	78-61	7	45	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
190.	Rogów	78-61	8	46	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
191.	Rogów	78-61	9	47	---	1/ osada, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
192.	Rogów	78-61	10	48	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ osada, późne średniowiecze; 3/ osada, okres nowożytny
193.	Rogów	78-61	11	49	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
194.	Rogów	78-61	12	50	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
195.	Rogów	78-61	13	51	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres

						nowożytny
196.	Rogów	78-61	14	52	---	osada, okres nowożytny
197.	Sielpia Wielka	80-60	1	1	---	zakład przemysłowy, XIX w.
198.	Sielpia Wielka	80-60	2	2	---	osada, kultura tardenuaska, mezolit
199.	Sielpia Wielka	80-60	3	3	---	osada?, paleolit
200.	Sielpia Wielka	80-60	4	4	---	osada?, paleolit schyłkowy, kultura świderska?
201.	Sielpia Wielka	80-60	5	5	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia
202.	Sielpia Wielka	80-60	6	7	---	śląd osadnictwa, neolit / epoka brązu
203.	Sierosławice	78-60	1	6	---	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia; 2/ osada, wczesne średniowiecze
204.	Sierosławice	78-60	2	7	---	1/ punkt osadniczy, neolit; 2/ punkt osadniczy, wczesne średniowiecze
205.	Sierosławice	78-60	3	8	---	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia; 2/ punkt osadniczy, wczesne średniowiecze
206.	Sierosławice	78-60	4	9	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia
207.	Sierosławice	78-60	5	10	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia
208.	Sierosławice	78-60	6	11	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia
209.	Sokołów Stary	79-59	1	12	---	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia;

						2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze / okres nowożytny; 3/ osada, okres nowożytny
210.	Stara Kuźnica	78-61	1	30	---	wieki piec, okres nowożytny
211.	Stara Kuźnica	78-61	2	31	---	kuźnica, okres nowożytny
212.	Stara Kuźnica	78-61	3	32	---	kuźnica, okres nowożytny
213.	Stara Kuźnica	78-61	4	33	---	kuźnica, okres nowożytny
214.	Stara Kuźnica	78-61	5	34	---	1/ ślad osadniczy, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 3/ osada, okres nowożytny
215.	Stara Kuźnica	78-61	6	35	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
216.	Stara Kuźnica	78-61	7	36	---	1/ ślad osadnictwa, kultura pucharów lejkowatych; 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 3/ osada, okres nowożytny
217.	Stara Kuźnica	78-61	8	37	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
218.	Stara Kuźnica	78-61	9	38	---	ślad osadnictwa,

						okres nowożytny
219.	Stary Dziebaltów	79-60	1	18	---	śląd osadnictwa, pradzieje
220.	Stary Dziebaltów	79-60	2	19	---	śląd osadnictwa, neolit / epoka brązu
221.	Stary Dziebaltów	79-60	3	20	---	śląd osadnictwa, neolit / epoka brązu
222.	Stary Dziebaltów	79-60	4	21	---	1/ śląd osadnictwa, pradzieje; 2/ punkt osadniczy, wczesna epoka brązu
223.	Stary Dziebaltów	79-60	5	22	---	punkt osadniczy, pradzieje
224.	Sworzyce	77-59	1	28	---	osada, okres nowożytny
225.	Sworzyce	78-59	1	2	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia – wczesna epoka brązu
226.	Sworzyce	77-59	2	29	---	śląd osadnictwa, okres nowożytny
227.	Sworzyce	78-59	2	3	---	1/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
228.	Sworzyce	77-59	3	30	---	śląd osadnictwa, okres nowożytny
229.	Sworzyce	78-59	3	4	---	śląd osadnictwa, neolit?
230.	Sworzyce	77-59	4	31	---	1/ śląd osadnictwa, pradzieje, epoka kamienia; 2/ śląd osadnictwa, pradzieje, chronologia nieokreślona; 3/ śląd osadnictwa, wczesne

						średniowiecze
231.	Sworzyce	77-59	5	32	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
232.	Sworzyce	77-59	6	33	---	osada, okres nowożytny
233.	Sworzyce	77-59	7	35	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
234.	Sworzyce	77-59	8	36	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
235.	Sworzyce	77-59	9	37	---	1/ ślad osadnictwa, pradziej, chronologia nieokreślona; 2/ osada, kultura łużycka, IV/V okres epoki brązu
236.	Sworzyce	78-59	9	56	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
237.	Sworzyce	78-59	10	57	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ osada, okres nowożytny
238.	Sworzyce	78-59	11	58	---	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze; 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
239.	Trzemoszna	78-59	1	5	---	osada, okres

						nowożytny
240.	Trzemoszna	78-59	2	59	---	1/ ślad osadnictwa, kultura łużycka, epoka brązu – okres halsztacki; 2/ osada, okres nowożytny
241.	Trzemoszna	78-59	3	60	---	osada, okres nowożytny
242.	Trzemoszna	78-59	4	61	---	osada, okres nowożytny
243.	Wąsosz	80-61	1	2	---	kuźnica, XIX w. (?)
244.	Wąsosz	80-61	2	8	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich
245.	Wąsosz	80-61	3	9	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia
246.	Wąsosz	80-61	4	10	---	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia; 2/ ślad osadnictwa, neolit / epoka brązu
247.	Wąsosz	80-61	5	11	---	punkt osadniczy, epoka kamienia
248.	Wąsosz	80-61	6	12	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia
249.	Wąsosz	80-61	7	13	---	1/ ślad osadnictwa, pradzieje; 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze; 3/ ślad osadnictwa, średniowiecze (?)
250.	Wąsosz	80-61	8	14	---	punkt osadniczy, epoka kamienia
251.	Wąsosz	80-61	9	15	---	śląd osadnictwa, epoka kamienia
252.	Wąsosz	80-61	10	16	---	1/ punkt osadniczy,

						neolit / epoka brązu (?); 2/ ślad osadnictwa, wczesna epoka brązu
253.	Wincentów	79-60	1	25	---	ślad osadnictwa, kultura trzciniecka
254.	Wincentów	79-60	2	26	---	ślad osadnictwa, neolit / epoka brązu

7.5. Zabytki ruchome i ekspozycje muzealne

W świetle obowiązujących przepisów zabytek ruchomy to przedmiot, jego części lub zespół, będący dziełem człowieka lub związany z jego działalnością i stanowiący świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Do rejestru zabytków zabytek ruchomy wpisuje się na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę. Centralną ewidencją zabytków ruchomych Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie.

Zabytki ruchome na terenie Gminy Końskie znajdują się w zbiorach muzealnych gdzie są gromadzone, rejestrowane, konserwowane, i przechowywane oraz udostępniane publiczności w formie wystaw i ekspozycji. W oparciu o te zbiory prowadzona jest działalność naukowa, oświatowa i popularyzatorska.

Na terenie Gminy Końskie działają trzy jednostki muzealne:

1. Muzeum Zagłębia Staropolskiego w Sielpi.

Ekspozycja tego muzeum jest jednym z najcenniejszych, pod względem historycznym, zabytków przemysłowych w kraju i Europie. Zespół walcowni i pudlingarni wraz z osiedlem fabrycznym wybudowano z inicjatywy Stanisława Staszica i Ksawerego Druckiego-Lubeckiego. Na placu fabrycznym znajduje się hala produkcyjna oraz dwa budynki suszarni drewna. Plac osiedla okalają budynki: administracyjny, szkolny i mieszkalny dla urzędników zakładu. W pewnym oddaleniu od osiedla usytuowano szpital. Wyposażenie mechaniczne

zakładu wykonano najprawdopodobniej w Starachowicach, Rejowie i Białogonie w jego skład wchodziły m.in. piece pudlingarskie, młot czołowy do przekuwania bochnów, walcarnia wstępna do walcowania kęsisk, nożyce do cięcia blach, pakieciarka, piece grzewcze, dwa zespoły walcowni prętowej oraz tak zwanej małej, dwa koła oraz turbina wodna, największa chluba dzisiejszego muzeum. Wielkie żelazne koło wodne o średnicy ponad 8 metrów projektu Filipa de Girarda, poruszane siłą spadku wody napędzało fabryczne maszyny. Było to pierwsze w Polsce i jedno z pierwszych w Europie rozwiązanie techniczne na taką skalę. Rudę do zakładu w Sielpi wydobywano w okolicach wsi Kawęczyn. W czasach największej świetności, zakład w Sielpi produkował około trzech tysięcy ton wyrobów stalowych rocznie. W drugiej połowie XIX wieku zakład podupadł. Ze zmiennym szczęściem działał do 1921 roku, a w 1934 roku przekształcono go na placówkę muzealną. W okresie II wojny światowej muzeum zostało zdewastowane, okupant wywiózł z niego 72 wagony żelaza, urządzeń i wyposażenia. Zakład odremontowano w latach 1956 - 1959, a w 1962 roku muzeum oficjalnie reaktywowano jako Muzeum Zagłębia Staropolskiego (filia Muzeum Techniki Naczelnej Organizacji Technicznej w Warszawie).

2. Zabytkowa Kuźnia Wodna w Starej Kuźnicy

Muzeum znajduje się we wsi Stara Kuźnica, nad rzeką Młynkowską. Zakład uważany jest za jedyną zachowaną w Polsce bez przekształceń XIX-wieczną kuźnię wodną. Do naszych czasów przetrwały urządzenia piętrzące wodę, stawidła z drewnianym korytem doprowadzającym wodę do nasiębnego koła wodnego poruszającego urządzenia, młot naciskowy, drewniane miechy skrzynkowe, zwane „polskimi”. Kuźnia do 1957 roku produkowała narzędzia rolnicze oraz gospodarcze, głównie lemiesz i siekierki, a także okucia, haki, kłamry. Obecnie stanowi jeden z oddziałów Muzeum Techniki Naczelnej Organizacji Technicznej w Warszawie.

3. Muzeum Regionalne PTTK w Końskich.

Powstało 24 stycznia 2004 roku. Placówka początkowo funkcjonowała pod szyldem Izby Pamięci i Tradycji Ziemi Koneckiej, by w uzgodnieniu z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2009 roku przekształcić się w Muzeum Regionalne PTTK. Na chwilę obecną nie posiada własnego, wyodrębnionego lokalu. Eksponowana jest tylko część zbiorów muzealnych w 36 oszklonych szafach i gablotach tworząc prowizoryczną wystawę na korytarzach zachodniego skrzydła Pałacu Małachowskich. Pozostałe eksponaty z trzech działów: historycznego, etnograficznego i krajoznawczego znajdują się w magazynach.

7.6. Krajobraz kulturowy

Ustawa o ochronie i opiece nad zabytkami definiuje krajobraz kulturowy jako przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. W Polsce, od 2003 roku, tj. od czasu wejścia w życie w/w ustawy umożliwiającej tworzenie tej formy ochrony zabytków, utworzono dwanaście parków kulturowych. W województwie świętokrzyskim funkcjonuje jeden z nich – Park Kulturowy Miasta Końskie. Został on utworzony uchwałą Nr XXII/209/2005 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 28 lutego 2005 r. Utworzenie parku kulturowego miało na celu ochronę historycznego i tradycyjnego układu urbanistycznego miasta, jego zabudowy i terenów zieleni wysokiej. W uzasadnieniu do uchwały powołującej do życia Park Kulturowy Miasta Końskie czytamy: „Owalny kształt dawnego układu miejskiego, rozłożony wokół podłużnego Rynku, w którym zbiegały się drogi dojazdowe, z gotyckim kościołem z XIII-XV wieku na wschodnim jego skraju i rozległym zespołem pałacowo- parkowym z XVIII wieku- zachował się bez większych zmian do I wojny światowej. Zabudowa miejska była zwarta i w większości parterowa z piętrową w rynku, z bramami przejazdowymi na zaplecza gospodarcze działek. Miała strome dachy dwu lub wielospadowe, w układzie kalenicowym do ulic”; „Znaczne potrzeby mieszkaniowe, głównie po II wojnie światowej zaspokajano budując nowe bloki osiedli o topornych i zbyt wysokich bryłach wokół historycznego centrum miejskiego, z aneksją części jego terenów, w tym części północno- zachodniej zabytkowego zespołu pałacowo- parkowego, wymagających ochrony. Budynki użyteczności publicznej wznoszono też w tym stylu, bez związku kompozycji ze skromną, ale stylowo zwartą

i wartościową zabudową tradycyjną. Spowodowało to znaczną dysharmonię sylwety i przestrzeni publicznej miasta. Zmiany gospodarcze po 1989 r., niekorzystne dla przemysłowej struktury miasta, zwróciły aktywność mieszkańców w kierunku handlu i drobnych usług, z konsekwencjami w postaci licznych sklepików w centrum, w dużej mierze lokalizowanych w adaptowanych obiektach zabytkowych i tradycyjnych. Zwiększający się ruch drogowy przy niesprawnym systemie ulic (brak obwodnic dla tranzytu i niezrealizowane dotychczas ulice międzyosiedlowe), brak „wnętrz urbanistycznych” w starszych osiedlach powojennych i zatracenie takiego charakteru rynku- jako najcenniejszej przestrzeni publicznej, przy natłoku i agresji reklam oraz przypadkowości kolorystyki starych

domów- pogarszają warunki życia w mieście. Nowa zabudowa mieszkalno - usługowa wykazuje tendencje do urozmaicenia architektury, ale nie we wszystkich realizacjach trafne w stosunku do skali miasta i sąsiedztwa przestrzennego. Nastąpiły zmiany ustawowe zakresu ochrony zabytków (ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) wprowadzające możliwość tworzenia parków kulturowych, korzystniejszą od dawnych form ochrony. Z tych powodów należało ustalić standardy estetyczne, obowiązujące w zabytkowym centrum miasta i zakres oraz kierunki możliwych jego przekształceń. Utworzenie Parku Kulturowego Miasta Końskie, opracowanie planu jego ochrony oraz planu miejscowego zagospodarowania przestrzennego i projektów, związanych z jego urządzeniem i eksploatacją - zapewni ochronę zabytkowego układu urbanistycznego, historycznej substancji budowlanej i parkowej oraz dalszy harmonijny rozwój. Ponadto utworzenie parku Kulturowego zaktywizuje mieszkańców i da wielu bezrobotnym zatrudnienie przy robotach publicznych, związanych z jego realizacją. Poprawi wizerunek miasta i warunki życia w nim, a w następstwie- także wpłynie na zwiększenie się ruchu turystycznego i dochodów z nim związanych.

7.7. Miejsca pamięci

Na terenie Gminy Końskie znajdują się liczne miejsca pamięci związane z heroicznymi wydarzeniami z przeszłości, przede wszystkim upamiętniające walki powstańcze, miejsca spoczynku poległych podczas I i II wojny światowej, miejsca związane z działalnością partyzancką oraz martyrologią ludności cywilnej.

Wykaz miejsc pamięci znajdujących się na terenie Gminy Końskie			
Lp.	Adres	Lokalizacja	Obiekt
1.	Końskie	Pl. Kościuszki	Pomnik gen. Tadeusz Kościuszki z 1946 r. przywódcy powstania narodowego 1794 r. przeciw Rosji i Prusom, w dwusetną rocznicę urodzin
2.	Końskie, Pl. Kościuszki 3	frontowa ściana kamienicy	Tablica pamiątkowa 22 Żydów zamordowanych w dniu 12.09.1939 r. przez Niemców
3.	Końskie,	skraj lasu	Mogiła nieznanego żołnierza

	ul. Spacerowa	„Karolinów”, tuż za granicą miasta	polskiego poległego w bitwie pod Kazanowem 7/8.09.1939 r.
4.	Końskie , ul. 1 Maja 57	wschodnia ściana budynku dyrekcji KZO	Tablica pamiątkowa ofiar hitlerowskiego terroru 1939-1945 w miejscu gdzie mieścił się komisariat policji kryminalnej, a następnie gestapo.
5.	Końskie , ul. 1 Maja 44	północna elewacja budynku	Tablica pamiątkowa ofiar terroru systemu stalinowskiego 1945-1956 na budynku byłej siedziby Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego
6.	Końskie , ul. Browarna 37	cmentarz parafialny	Mogila zbiorowa żołnierzy 36 Dywizji Piechoty poległych w kampanii wrześniowej 1939 r.
7.	Końskie , ul. Browarna 37	cmentarz parafialny, przy Pomniku Partyzantów	Kwatera i pomnik ofiar egzekucji 23.09.1943 r. w Baryczy członków ruchu oporu z Kornicy i Końskich
8.	Końskie , ul. Browarna 37	cmentarz parafialny, przy murze od strony południowej	Cmentarz wojenny 1914-1915 żołnierzy austriackich i rosyjskich poległych w czasie I wojny światowej
9.	Końskie , ul. Browarna 37	cmentarz parafialny, północna ściana kościoła	Tablica pamiątkowa ofiar hitlerowskich obozów koncentracyjnych 1939-1945 z nazwiskami zamordowanych mieszkańców powiatu koneckiego
10.	Końskie , ul. Browarna 37	cmentarz parafialny, północna ściana kościoła	Tablica pamiątkowa I Batalionu Koneckiego 3 pp leg. AK w 55 rocznicę Akcji „Burza”
11.	Końskie , ul. Browarna 37	cmentarz parafialny, naprzeciw Pomnika Partyzantów	Kwatera z pomnikami ofiar egzekucji na Fidorze w dn. 11.06.1944 r. oraz w Słupii 22.04.1944 r.
12.	Końskie , ul. Browarna 37	cmentarz parafialny, przy alei w okolicy bramy południowej	Grób kpt. Jana Stoińskiego pierwszego komendanta Obwodu ZWZ - AK Końskie.
13.	Końskie , ul. Browarna 37	cmentarz parafialny, alejka przy kościele	Tablica pamiątkowa ofiar Katynia na pomniku Romana Błędowskiego (zm. w 1908 r.)

14.	Końskie, ul. Browarna 37	cmentarz parafialny, alejka przy kościele	Pomnik ofiar katastrofy smoleńskiej – Lecha i Marii Kaczyńskich, Przemysława Gosiewskiego i pozostałych 93 ofiar
15.	Końskie, ul. Browarna 37	cmentarz parafialny	Kwatera i Pomnik Partyzantów 1939-1945 zbiorowa mogiła i tablica pamiątkowa partyzantów oraz członków ruchu oporu poległych w walce z okupantem oraz tablice pamiątkowe: gen. Antoniego Hedy ps. Szary”, gen. Antoniego Piwowarczyka ps. „Wąsowicz”, p.por. Mieczysława Zasady ps.„Wrzos”, por. Jerzego Skalskiego ps. „Lin”, sierż. Jarosława Błaszczyka
16.	Końskie, ul. Browarna 37	cmentarz parafialny	Kwatera z tablicą pamiątkowa ofiar egzekucji w Pile zamordowanych 16.01.1944 r.
17.	Końskie, ul. Hubala	róg ulicy Polnej	Pomnik majora Henryka Dobrzańskiego „Hubala” dowódcy pierwszego oddziału partyzanckiego okupowanej Polski 1939-1940
18.	Końskie, ul. Mieszka I	obok północnej bramy parkowej	Popiersie gen. Tadeusza Kościuszki z 1917 r. przywódcy powstania narodowego 1794 r. przeciw Rosji i Prusom, w setną rocznicę śmierci
19.	Końskie ul. Staszica 2	obok siedziby Starostwa Powiatowego	Pomnik ks. Kazimierza Sykulskiego zamordowanego w 1941 r. przez Niemców w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu
20.	Końskie, ul. Partyzantów 11	róg ul. Sportowej	Mogiła Powstańców Styczniowych Franciszka Makulskiego i Lucjana Łączkowskiego, straconych przez Rosjan w 1863 r.
21.	Końskie, ul. Południowa	ciąg spacerowy pomiędzy ul Południową i Browarną	Aleja Katyńska – ciąg imiennych tablic i dębów nasadzonych dla upamiętnienia ofiar zbrodni NKWD popełnionych na oficerach polskich w 1940 r.
22.	Końskie, ul. Stoińskiego 4	korytarz I Liceum Ogólno- kształcącego	Tablice pamiątkowe nauczycieli, absolwentów i uczniów Gimnazjum i LO poległych oraz zamordowanych w latach 1939-1945

23.	Końskie, ul. Warszawska 23	plac w miejscu byłej Szkoły Podstawowej nr 1	Miejsce egzekucji i terroru hitlerowskiego 1939 -1945 w nie istniejącym dziś budynku siedziby niemieckiej żandarmerii, a później policji SS
24.	Końskie, ul. Warszawska 23	południowa. ściana budynku DPS	Tablica pamiątkowa pamięci żołnierzy Polskiej Organizacji Wojskowej z okazji opanowania Końskich w dniu 1 listopada 1918 r.
25.	Końskie, ul. Krakowska 38	hol wejściowy Domu Nauczyciela	Tablica pamiątkowa nauczycieli poległych i pomordowanych w czasie okupacji hitlerowskiej w latach 1939-1945.
26.	Końskie, ul. ks. Granata 1	kruchta kolegiaty św. Mikołaja	Tablica pamiątkowa Żołnierzy 36 DP i oddziałów 7 DP poległych w obronie ojczyzny na kielecczyźnie w 1939 roku
27.	Końskie, ul. ks. Granata 1	kruchta kolegiaty św. Mikołaja	Tablica pamiątkowa p.por. Waldemara Szwieca „Robota” i jego poległym żołnierzom w 38 rocznicę zdobycia miasta
28.	Końskie, ul. ks. Granata 1	kruchta kolegiaty św. Mikołaja	Tablica pamiątkowa żołnierzy AK z Oddziału „Szarego” poległych 6.06.1944 r. przy rozbiciu niemieckiego więzienia w Końskich
29.	Końskie, ul. ks. Granata 1	kruchta kolegiaty św. Mikołaja	Tablica pamiątkowa por. Kazimierza Dunin Szpotańskiego uczestnika walk napoleońskich w latach 1808-1815
30.	Końskie, ul. ks. Granata 1	kruchta kolegiaty św. Mikołaja	Urna z ziemią i tablica pamiątkowa zbrodni katyńskiej 1940 roku oficerów i policjantów pomordowanych w Kozielsku, Ostaszku i Starobielsku
31.	Końskie, ul. ks. Granata 1	zachodnia ściana kolegiaty św. Mikołaja	Tablica pamiątkowa ks. Kazimierza Sykulskiego zamordowanego przez Niemców w Oświęcimiu
32.	Końskie, ul. Piłsudskiego	naprzeciw Zespołu Szkół Ponad- gimnazjalnych nr 3	Pomnik ofiar egzekucji 1943 r. mieszkańców Końskich i okolicy podejrzanych o działalność w ruchu oporu.
33.	Końskie, ul. Piłsudskiego 68	frontowa ściana budynku Zespołu Szkół Ponad-	Tablica pamiątkowa ofiar terroru niemieckiego 1939-1945 w miejscu kaźni i morderstw, gdzie mieściła się

		gimnazjalnych nr 3	siedziba żandarmerii
34.	Końskie, ul. Strażacka 6	frontowa ściana domu mieszkalnego	Tablica pamiątkowa pamięci ok. 9000 Żydów z Końskich i okolic zamordowanych w latach II wojny światowej
35.	Końskie, ul. Spółdzielcza	przy Komendzie Powiatowej Policji	Pomnik w miejscu byłego więzienia
36.	Końskie, ul. Warszawska 25	teren byłej Szkoły Podstawowej nr 1	Miejsce tortur i egzekucji w czasie okupacji hitlerowskiej
37.	Końskie, ul. Warszawska 23	południowa ściana budynku Domu Pomocy Społecznej	Tablica pamiątkowa pamięci żołnierzy Polskiej Organizacji Wojskowej, którzy pod dowództwem komendanta Gorzkowskiego opanowali Końskie w dniu 1 listopada 1918 r.
38.	Końskie, ul. Warszawska 52	hala produkcyjna Fabryki „Kowent”	Miejsce przejściowego obozu polskich jeńców wojennych w 1939 r. oraz przetrzymywania przez Niemców cywilnych zakładników
39.	Końskie, ul. Warszawska 53	Teren Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2	Pomnik ofiar obozu jeńców sowieckich na tzw. „Budowie”, gdzie w latach 1941-1943 śmierć poniosło ok. 23 tys. osób
40.	Końskie, ul. Warsztatowa 4	za murem okalającym teren byłego obozu jenieckiego	Pomnik kpt. Jana Stońskiego pierwszego komendanta Obwodu ZWZ - AK Końskie w miejscu jego śmierci 2.11.1942 r.
41.	Końskie, ul. Wjazdowa	Za Zespołem Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1	Miejsce licznych egzekucji w okresie okupacji hitlerowskiej na terenie b. cmentarza żydowskiego
42.	Końskie, ul. Zamkowa	Główna aleja parkowa, w okolicy Świątyni Greckiej	Pomnik harcerzy poległych w latach okupacji 1939-1945
43.	Końskie, ul. Zamkowa 20	północna ściana budynku	Tablica pamiątkowa siedziby Komendy Obwodu ZWZ AK na powiat konecki w latach 1939-1942
44.	Końskie, ul. Zielona	róg ul. Fabrycznej	Pomnik w miejscu egzekucji członków GL z Oddziału „Żbika” 22.11.1942 r.

45.	Barycz	las za wałem strzelnicy dawnego poligonu	Pomnik w miejscu egzekucji 23.09.1943 r. mieszkańców Kornicy i Końskich
46.	Barycz	las przy drodze nr 728, ok. 1,5 km. północ od wsi.	Cmentarz radzieckich jeńców wojennych 1941-1943 zmarłych na tzw. „Budowie” w Końskich
47.	Barycz	teren szkolny SOSW	Mogiła symboliczna ppor. Stanisława Sekuły zamordowanego w kwietniu 1940 r. w Katyniu
48.	Bedlno	cmentarz parafialny przy murze, w rogu płn.-wsch.	Mogiła żołnierza radzieckiego Iwana Grigoriecza Słobodionnikowa zmarłego od ran 23.01.1945 r.
49.	Bedlno	kruchta kościoła parafialnego św. Anny	Tablica pamiątkowa poległym parafianom Bedlna w I i II wojnie światowej oraz w wojnie bolszewickiej 1920 r, powstaniu warszawskim i żołnierzom AK
50.	Kazanów	cmentarz parafialny w Sierosławicach, część wschodnia	Mogiła nieznanymi żołnierzami Wojska Polskiego 163 pp poległych w bitwie pod Kazanowem w dniu 7-8.09.1939 r.
51.	Kazanów	cmentarz parafialny w Sierosławicach część wschodnia	Mogiła strz. Mikołaja Sokołowskiego z 163 pp poległego pod Falkowem 6.09.1939 r.
52.	Kazanów	przy drodze krajowej nr 42	Pomnik żołnierzom Wojska Polskiego 1939 upamiętniający bitwę żołnierzów 36 DP podczas kampanii wrześniowej w dniach 7-8.09.1939 r.
53.	Koczwarą 2	na terenie prywatnej posesji	Pomnik por. Tomira Tworzyńskiego członka Komendy Obwodu ZWZ AK w miejscu jego śmierci 2.11.1942 r oraz zamordowanej jego matki Natalii

			Tworzyańskiej
54.	Kornica	ściana frontowa budynku OSP i kaplicy	Tablica pamiątkowa ofiar II wojny światowej w 60 rocznicę wybuchu wojny
55.	Kornica, Pl. 1000-lecia 1	frontowa ściana Wiejskiego Domu Kultury	Tablica pamiątkowa bohaterom walk o wolność i niepodległość ojczyzny pomordowanym w latach 1939-1945 w 25-lecie PRL
56.	Niebo	przy drodze, skraj lasu na początku wsi	Pomnik ofiar egzekucji 6.04.1940 r. mieszkańców Nieba, Piekła, Stadnickiej Woli i Sielpi
57.	Nieświń, ul. Szkolna 13	pobocze ulicy naprzeciw szkoły podstawowej	Głaz z tablicą pamiątkową w miejscu egzekucji 11.06.1944 r. w Fidorze mieszkańców Smarkowa i Koziej Woli
58.	Nieświń, ul. Szkolna 15	wschodnia część placu kościelnego	Pomnik pomordowanych 11 czerwca 1944 roku mieszkańców wsi Smarków i Kozia Wola
59.	Piekło	około 150 m w kierunku południowym od pierwszych zabudowań	Pomnik ofiar egzekucji mieszkańców wsi Stadnicka Wola, Niebo, Piekło i okolic w dniu 6.04.1940 r.
60.	Piła	skraj lasu przy drodze nr 42 w kierunku Stąporkowa	Pomnik ofiar egzekucji 16 stycznia 1944 r. w miejscu zamordowania 10 mieszkańców Ziemi Koneckiej
61.	Poraj	skraj lasu około 1500 m na północ od wsi	Groby nieznanymi partyzantów Oddziału Armii Krajowej „Dolina” 1944-1945
62.	Rogów, ul. Kozubskiego 18	plac kościelny	Pomnik kpr. Tadeusza Jancza ps. „Allan” partyzanta AK, poległego w Rogowie w walce z niemiecką żandarmerią
63.	Stadnicka Wola	zieleniec przed Zespołem Szkół	Pomnik ofiar zbrodni katyńskiej – Konstantego Gąszcza, Jana Jakubca

			i Władysława Tarnowskiego
64.	Wąsosz Nowiny	polana leśna około 1500 m w kier południowo- zachodnim od skraju wsi	Pomnik ofiar egzekucji 7 kwietnia 1940 r. w miejscu śmierci trzynastu mężczyzn ze wsi Wąsosz i Małachów zamordowanych przez Niemców
65.	Wąsosz Zarowie	skraj lasu naprzeciw przystanku PKP	Pomnik w miejscu akcji partyzanckiej Oddziału AK „Robota” na transport kolejowy 19/20 sierpnia 1943 r.
66.	Wincentów	przy drodze nr 728 Końskie - Sielpia	Głaz z tablicą pamiątkową partyzantów 25 pp AK w miejscu przebiccia się przez pierścień wroga 8.11.1944 r.

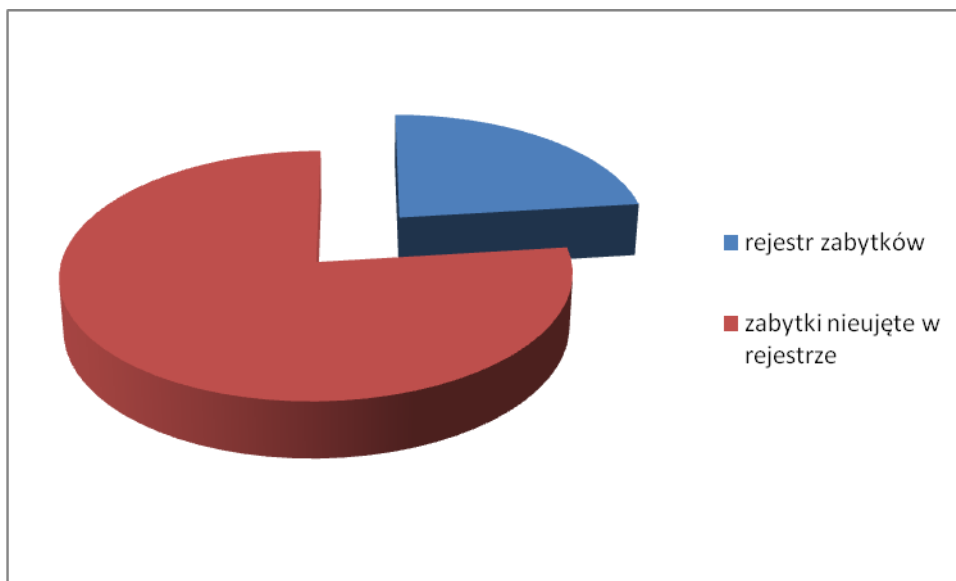
Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Końskich

8. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY KOŃSKIE.

ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

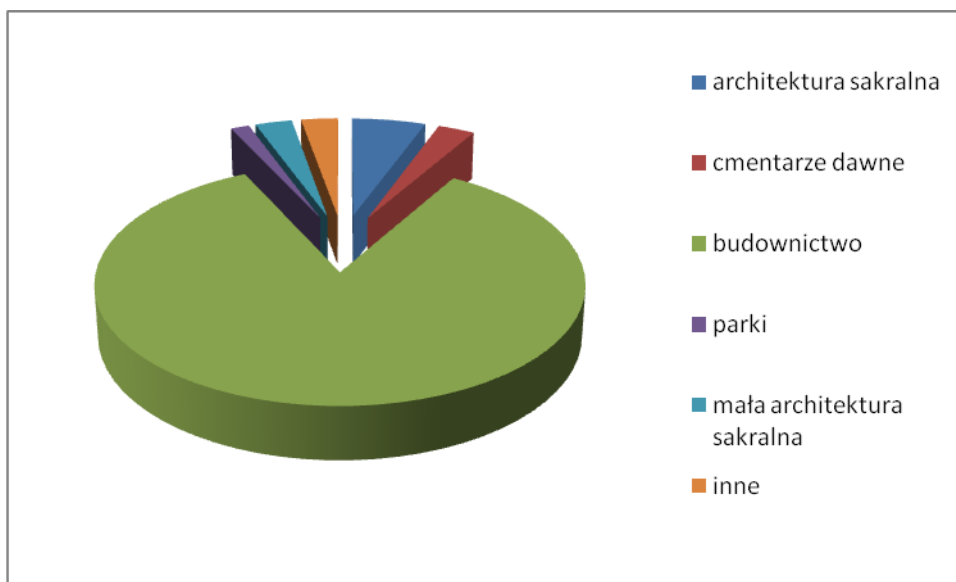
Gmina Końskie prowadzi gminną ewidencję zabytków znajdujących się na terenie gminy. Dokument ten został opracowany bardzo starannie. Prace nad ewidencją zabytków na terenie gminy Końskie rozpoczęły się w lipcu 2012 roku. Do prowadzenia gminnych ewidencji zabytków zobowiązuje samorządy ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Gminną Ewidencję Zabytków Miasta i Gminy Końskie tworzy zbiór 246 kart adresowych założonych dla każdego obiektu zabytkowego oddzielnie. Karty zawierają m.in.: informacje adresowe, dokładną nazwę obiektu, czas powstania, formy jego ochrony prawnej i fotografie. Z ogólnej liczby ujętych w GEZ obiektów, na terenie miasta znajduje się 134, a na terenach wiejskich 112. Podstawą do sporządzenia przez gminę ewidencji był przekazany w 2011 roku przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wykaz 128 obiektów, które miały znaleźć się w ewidencji. Co istotne i rzadko stosowane przez samorządy na terenie kraju, zakres ewidencji omawiany był podczas wielokrotnych posiedzeń Komisji Opieki nad Zabytkami działającej przy Oddziale PTTK w Końskich. W wyniku tych spotkań władze samorządowe we współpracy z komisją wypracowały listę 117 dodatkowych obiektów uznanych za wartościowe i zgodnie z ustawą przedłożyły je do zaopiniowania konserwatorowi. Pozytywną opinię uzyskały 103 nowe obiekty. Projekt Gminnej Ewidencji Zabytków poddany został konsultacjom społecznym.

Gminna ewidencja zabytków Gminy Końskie zawiera obiekty objęte ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków oraz inne, których ochrona wynika z ujęcia ich w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Proporcje liczebności tych dwóch grup obiektów przedstawia wykres 1.

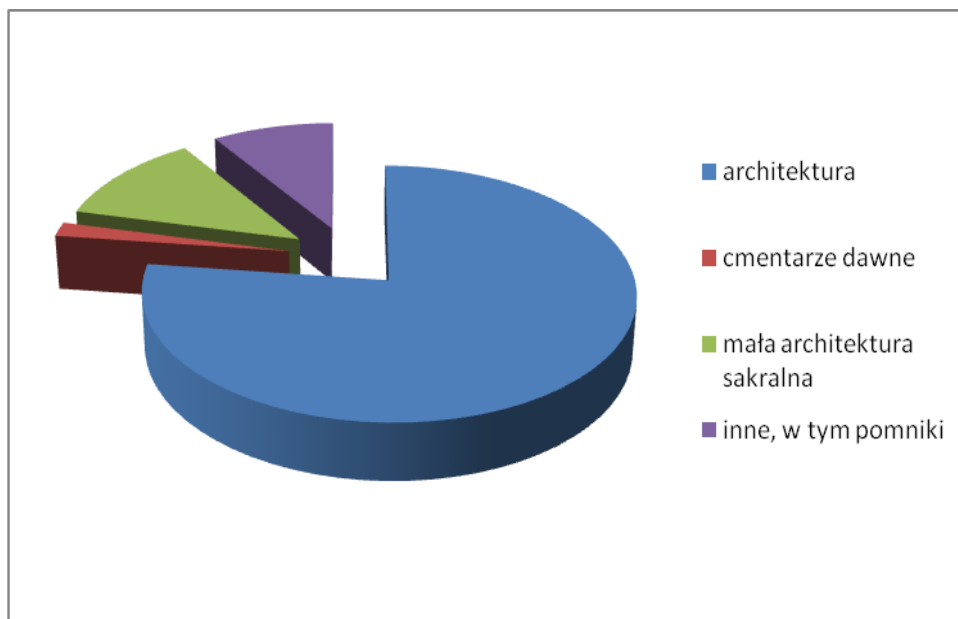
Wykres 1. Ewidencja zabytków Gminy Końskie. Proporcje liczby obiektów ujętych w rejestrze zabytków województwa świętokrzyskiego do pozostałych obiektów zabytkowych GEZ
 Źródło: opracowanie własne.

Spośród obiektów zabytkowych objętych ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków najliczniejszą grupę stanowią zabytki architektury świeckiej (wykres 2). Zostały tutaj ujęte wszystkie objęte tą formą ochrony obiekty wchodzące w skład wieloelementowych zespołów rezydencjonalnych. Drugą grupę pod względem liczebności stanowią zabytki architektury sakralnej: kościoły zabytkowe.

Wykres 2. Gmina Końskie - kategorie funkcjonalne obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego
 Źródło: opracowanie własne.

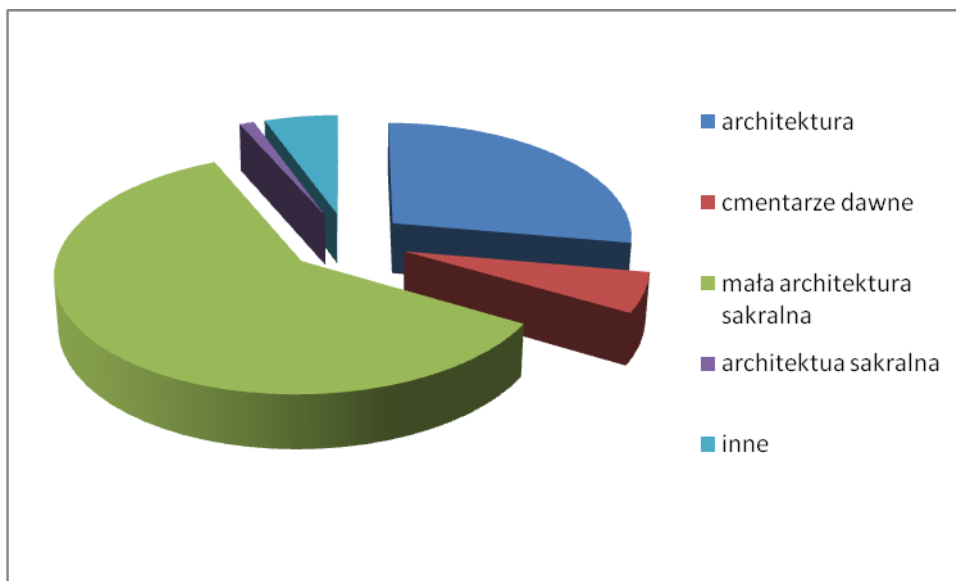
Specyfikę walorów dziedzictwa materialnego terenu Gminy Końskie przedstawiają dwa kolejne wykresy (3 i 4) prezentujące kategorie funkcjonalne obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków, niewpisane do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego. Wykres 3 prezentuje strukturę funkcjonalną obiektów nierejestrowanych z terenu miasta Końskie. Dominują to zabytki architektury murowanej w stylu miejskim.

Wykres 3. Miasto Końskie - kategorie funkcjonalne obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków, niewpisanych do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego

Źródło: opracowanie własne.

Na obszarach wiejskich Gminy Końskie najliczniejszą kategorię obiektów zabytkowych niewpisanych do rejestru zabytków stanowią zabytki małej architektury sakralnej: kapliczki i krzyże przydrożna. Znaczny udział tej kategorii zabytków wynika przede wszystkim z inicjatywy władz gminy dotyczącej rozszerzenia proponowanego pierwotnie zakresu gminnej ewidencji zabytków Gminy Końskie.

Wykres 4. Tereny wiejskie Gminy Końskie - kategorie funkcjonalne obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków, niewpisanych do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego

Źródło: opracowanie własne.

W gminnej ewidencji zabytków ujęte zostały obiekty o niezatartych cechach zabytkowych. Należy podkreślić, że na terenie Gminy Końskie, liczba obiektów o całkowicie zatartych cechach zabytkowych nie była duża w porównaniu z innymi gminami miejskimi i wiejskimi regionu. Do najczęstszych działań uszkadzających obiekty zabytkowe należały niefachowo prowadzone modernizacje i remonty – rozbudowy zmieniające bryłę budynku, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, często powiązana ze zmianą kształtu otworów, zmiany pokrycia dachów. Uszczerbek pod tym względem jest tym większy, iż właśnie charakterystyczne budownictwo stanowi o odrębności kulturowej tego terenu.

Obiekty sakralne zachowane są w dobrym stanie, na bieżąco remontowane, zaś wszelkie działania przy zabytkach są uzgadniane i akceptowane przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Gmina Końskie angażuje się w działania mające na celu renowację zabytków oraz upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym i przeszłości regionu. Przy Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy Końskie działa wydawnictwo Arslibris, specjalizujące się w publikacjach dotyczących tej tematyki. Dotychczas, nakładem wydawnictwa ukazały się następujące tytuły:

- Kłoczek Mariusz, Prześladowanie duchowieństwa katolickiego w Końskich w latach 1939-1989, Końskie 2013;
- Katarzyna Jedynek, Broel-Platerowie z Białaczowa. Losy rodziny w XIX i XX wieku, Końskie 2013;

- Tadeusz Banaszek, Zarys dziejów garnizonu Końskie w latach 1815-1975, Końskie 2012;
- T. Rudzka-Bednawska, Wojną zatrute dzieciństwo: wspomnienia z Gowarczowa, Końskie 2012;
- "Pamiętniki wojenne i obozowe", Końskie 2012;
- M. Adamczyk, Czermno i okolice: historia miejscowości", Końskie 2012;
- A. Werens, Antoni Borowiec: zapomniany artysta", Końskie 2012;
- E. Majcher-Ociesa, Z dziejów Fabryki Odlewów Żelaznych "Neptun" I. Mintz w Końskich", Końskie 2011;
- J.Z. Wroniszewski, J. K. Wroniszewski, Konecki Wrzesień, Końskie 2010;
- T. Banaszek, Obóz Ćwiczeń Barycz, Końskie 2011;
- J. Z. Wroniszewski, Życie w ciekawych czasach, Końskie 2009;
- A. Werens, Sanktuarium Matki Bożej Wychowawczyni w Czarnej, Końskie 2009;
- M. Chochowski, Dziedzictwo przeszłości, Końskie 2009;
- B. Kacperki, J.Z. Wroniszewski, J.K. Wroniszewski, Końskie i powiat konecki 1939 - 1945. Cz. 6: Konecka księga pamięci, Końskie 2008;
- M. Chochowski, Wpisane w pejzaż, Końskie 2008;
- E. Barański, Fałków - czasy i ludzie, Końskie 2008;
- M. Jedynak, Robotowcy 1943: monografia II Zgrupowania Zgrupowań Partyzanckich AK "Ponury", Końskie 2007;
- B. Kacperski, J. Z. Wroniszewski, Końskie i powiat konecki 1939 - 1945 cz. 5. Konspiracja konecka 1939-1945. Struktury terenowe: podobwody i placówki, Końskie 2007;
- B. Kacperski, J. Z. Wroniszewski, Końskie i powiat konecki 1939 - 1945 cz. 4. Konspiracja konecka 43-45, Końskie 2006;
- B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski, Końskie i powiat konecki 1939 - 1945 cz. 3. Konspiracja konecka 1939 - 1945 ,Końskie 2005;
- B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski, Końskie i powiat konecki 1939 - 1945 cz. 2. Mała wojna majora Hubala , Końskie 2005;
- B. Kacperski, J. Z. Wroniszewski, Końskie i powiat konecki 1939 - 1945 cz. 1. Mieszkańcy Końskich w Kampanii Wrześniowej, Końskie 2004;
- M. Chochowski, Park Miejski im. Tarnowskich w Końskich w grafice Mariana Chochowskiego, Końskie 2005;
- M. Chochowski, Zabytki sztuki sakralnej, Końskie 2005;
- A. Werens, Czarniecka Góra: historia uzdrowiska, Końskie 2005.

Działalność popularyzującą zabytki i dziedzictwo kulturowe Ziemi Koneckiej prowadzi Muzeum Regionalne PTTK. Muzeum prowadzi również działalność wydawniczą. Jego nakładem ukazały się:

1. Pasek W.: *Droga do muzeum w Końskich*. Końskie 2009.
2. Fajkosz A.: *Kartki z historii Ziemi Koneckiej*, Kielce-Końskie 2010.
3. Pasek W.: *Krajoznawcy Ziemi Koneckiej*, Kielce-Końskie 2010.
4. Trawiński C. *Wspomnienia wojskowego Czesława Trawińskiego*. Końskie 2011.
5. Olszewski P.: *Działalność gospodarcza kanclerza Wielkiego koronnego Jacka Małachowskiego w Końskich i okolicy w II poł. XVIII w.* Kielce-Końskie 2012.
6. Pasek W.: *Katalog zabytków miasta i gminy Końskie*. Końskie 2014.

Tabela 1. Analiza SWOT dla terenu Gminy Końskie

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - atrakcyjna lokalizacja terenu gminy; - funkcja miasta jako stolicy powiatu, co przekłada się na zainteresowanie władz samorządowych różnych szczebli; - w znacznej części dobrze utrzymane obiekty zabytkowe i budynki użyteczności publicznej; - postrzeganie miasta i gminy Końskie jako atrakcyjnego produktu turystycznego, zarówno dzięki substancji zabytkowej, jak też walorom krajobrazowym; - istnienie Parku Kulturowego Miasta Końskie; - uwzględnienie zagadnień dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych i planistycznych gminy; - pozytywne nastawienie władz miasta i regionu oraz mediów do zagadnień związanych z dziedzictwem kulturowym; - stosunkowo duża ilość obiektów wpisanych do rejestru zabytków; - funkcjonowanie gminnej ewidencji zabytków; - wyjątkowe zespoły przestrzenne rezydencji Małachowskich oraz obiekty Staropolskiego Okręgu Przemysłowego; - znaczna aktywność władz miasta w pozyskiwaniu funduszy ze źródeł zewnętrznych; - duży potencjał organizacji pozarządowych, w tym grupa społecznych opiekunów zabytków; - prowadzenie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w tym w zakresie edukacji artystycznej, kulturowej, historycznej, ekologicznej; - posiadanie znacznego zasobu zabytków nieruchomych i ruchomych, ukazujących bogate dziedzictwo kulturowe gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - nowa zabudowa w części nienawiązująca do pierwotnego układu zabudowy (brak harmonii); - średni lub zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych; - przypadki zaniedbania porządku w obrębie niektórych zabytkowych posesji, co obniża ich estetykę i pozytywny odbiór; - obciążenie komunikacyjne historycznego układu miasta; - nadmierna ekspansywność szyldów i reklam, które często pokrywają znaczne partie elewacji zabytkowych budynków; - przypadki wprowadzania niewłaściwych materiałów do prac konserwatorsko-budowlanych; - modernizacja obiektów zabytkowych przy użyciu niewłaściwych technologii prowadzących do zakłócenia estetyki tych obiektów (plastikowa stolarka, sposób ocieplania ścian, blachodachówka itp.); - brak dostatecznych środków finansowych na konserwację i rewaloryzację obiektów zabytkowych; - niedostateczna świadomość społeczna wartości i potrzeby chronienia zasobów kulturowych - brak lokalu na właściwą ekspozycję zbiorów Muzeum Regionalnego PTTK - brak prawnych możliwości udzielania przez samorząd dotacji na prace konserwatorskie przy obiektach zabytkowych nie wpisanych do rejestru zabytków.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - stała poprawa jakości środowiska naturalnego; - możliwości w pozyskiwaniu środków finansowych z różnych źródeł; - postępujący rozwój inicjatyw lokalnych organizacji pozarządowych mających w swym polu działania między innymi troskę o substancję zabytkową gminy; - upowszechnianie edukacji nastawionej na poszanowanie zabytków i ich prawidłową ochronę z zachowaniem wartości kulturowych; - funkcjonowanie zabytków w kontekście atrakcyjnego środowiska przyrodniczego; - dobrze rozmieszczone dominanty i subdominanty w układzie przestrzennym miasta Końskie; - korzystanie z pozytywnych doświadczeń innych miast i regionów; - wykorzystanie mediów w edukacji nastawionej na ochronę zabytków i krajobrazu; - poprawa dostępności komunikacyjnej terenu gminy; - kontynuowanie aktywnej współpracy władz samorządowych z Oddziałem PTTK oraz Komisją Opieki nad Zabytkami. 	<ul style="list-style-type: none"> - niestabilność i luki legislacyjne zarówno w sferze finansowej, jak też ochrony zasobów kulturowych; - nadmierna komercjalizacja w sferze zabytków; - zanikająca edukacja estetyczna na rzecz praktyczności przy zastosowaniu minimalnych nakładów finansowych; - częste jednowymiarowe postrzeganie zasobów dziedzictwa kulturowego: bądź poprzez pryzmat ich komercyjnego wykorzystania lub też jedynie jako zasobu historycznego; - wciąż niezadawalający stan usług towarzyszących turystyce; - dokonywanie wtórnych podziałów i parcelacji obiektów i zespołów zabytkowych; - niedostatek mechanizmów promujących działania na rzecz ochrony, konserwacji i rewaloryzacji zabytków.

Źródło: opracowanie własne

9. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE I ZADANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY KOŃSKIE

9.1 Założenia programowe Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Końskie

W założeniach programowych i działaniach programu powinna zostać uwzględniona specyfika Gminy Końskie wynikająca z jej położenia, historii, przemian społecznych i gospodarczych. Wspieranie rozwoju terenu gminy z poszanowaniem dziedzictwa kulturowego powinno być podstawą obecnych i przyszłych działań, tak aby teren gminy był miejscem atrakcyjnym i przyjaznym, zarówno dla mieszkańców jak i przyjezdnych.

Założeniami programu opieki nad zabytkami są:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy;
- uwzględnienie problemów ochrony zabytków w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Końskie,
- uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego problematyki historycznego sąsiedztwa i form zabudowy tradycyjnej oraz egzekwowanie nawiązania w nowych budynkach do lokalnych form i materiałów;
- uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego ochrony krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z założeniami urbanistycznymi i architektonicznymi miejscowości położonych na terenie gminy;
- skuteczne stosowanie i wykorzystywanie form prawnej ochrony zabytków;
- wdrażanie instrumentów finansowych prowadzących do skutecznej poprawy stanu zabytków.

9.2. Cele, priorytety i działania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Końskie

Główne, długoterminowe cele polityki Gminy Końskie, związane z ochroną zabytków to:

1. rozpoznawanie potrzeb dotyczących podejmowania działań zmierzających do zahamowania procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
2. eksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

3. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
4. tworzenie warunków współpracy z właścicielami zabytków dla zapewnienia ich opieki;
5. włączenie problematyki ochrony zabytków do bieżących zadań Rady Miejskiej w Końskich;
6. uwzględnianie uwarunkowań prawnych opieki nad zabytkami.

Priorytet I	Działania
Ochrona zachowanych elementów układu urbanistyczno-przestrzennego	<p>A. wprowadzanie do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Końskie oraz MPZP odpowiednich zapisów dotyczących kształtowania przestrzeni i zabudowy, wypracowanych w oparciu o następujące zasady: poszanowanie pierwotnie zaprojektowanego porządku przestrzennego poprzez uwzględnienie: linii zabudowy, historycznych wysokości budynków, podziałów elewacji, formy dachów, użytych materiałów elewacyjnych i ich kolorystyki, zastosowanej stolarki okiennej i drzwiowej, form i sposobów adaptacji obiektów zabytkowych, rozmieszczania i charakteru reklam umieszczanych na obiektach zabytkowych i w bezpośrednim ich otoczeniu, sposobów wkomponowywania widocznych elementów infrastruktury technicznej;</p> <p>B. projektowanie nowej zabudowy w oparciu o element analizy przestrzenno-kulturowej, tj. ocenę wpływu powstającego obiektu na krajobraz kulturowy miasta;</p> <p>C. zahamowanie procesu niszczenia i degradacji budynków, które przez długi okres czasu były wyłączone z użytkowania;</p> <p>D. ograniczenie możliwości wprowadzania nowej zabudowy, która mogłaby zniekształcić czytelny, zabytkowy układ urbanistyczny;</p> <p>E. rewaloryzacja zieleni.</p>
Priorytet II	Działania
Praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla wykreowania	<p>A. wprowadzenie jednolitego systemu tablic informacyjnych, dotyczącego zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy Końskie;</p> <p>B. opracowanie mapy zabytków gminy, jako atrakcyjnej graficznie formy reklamy, ułatwiającej dotarcie do wszystkich historycznych zakątków miasta;</p>

<p>produktu turystycznego</p>	<p>C. opracowanie i oznakowanie miejskiego szlaku spacerowego pozwalającego na zapoznanie się z walorami przyrodniczymi i kulturowymi miasta;</p> <p>D. wspieranie inicjatyw lokalnych środowisk w promowaniu zasobów kulturowych i walorów środowiska naturalnego gminy;</p> <p>E. wykorzystanie obiektów zabytkowych w tworzeniu produktów turystycznych lub obsługi ruchu turystycznego.</p>
<p>Priorytet III</p>	<p>Działania</p>
<p>Popularyzacja i edukacja w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym</p>	<p>A. organizacja spotkań z mieszkańcami i użytkownikami zabytków mających na celu uświadamianie wartości tych obiektów, prezentowanie właściwych metod ich rewaloryzacji i sposobów remontownia, a także sprawnym ich zarządzaniem i możliwościami pozyskiwania funduszy;</p> <p>B. wprowadzenie i wzmocnienie tematyki ochrony dziedzictwa do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez wspieranie i organizowanie zajęć na rzecz budowania więzi ze środowiskiem kulturowym gminy;</p> <p>C. popularyzacja zasobów kulturowych w środkach masowego przekazu;</p> <p>D. stała aktualizacja i udostępnianie baz danych zarówno o zabytkach oraz dziedzictwie niematerialnym w gminie;</p> <p>E. opracowanie i upublicznienie dobrych przykładów rewaloryzacji obiektów zabytkowych występujących na terenie gminy.</p>
<p>Priorytet IV</p>	<p>Działania</p>
<p>Stworzenie gminnego systemu ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez zapewnienie warunków organizacyjnych i finansowych umożliwiających sprawowanie skutecznej opieki nad substancją zabytkową oraz właściwe utrzymanie i</p>	<p>A. monitorowanie stanu i sposób użytkowania obiektów zabytkowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opracowanie długofalowego, uwzględniającego kompleksowość działań planu remontów obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych, tak aby obejmował on poszczególne obiekty w sposób kompleksowy; - opracowanie planu systematycznych kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych; - weryfikacja, co najmniej raz na cztery lata, obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. <p>B. poprawa stanu zabytków:</p> <ul style="list-style-type: none"> - coroczne udzielanie dotacji na prowadzenie remontów i prac

zagospodarowanie obiektów zabytkowych	<p>konserwatorskich w obiektach wpisanych do rejestru zabytków;</p> <ul style="list-style-type: none"> - finansowanie prac dokumentacyjnych, ekspertyz, badań i programów konserwatorskich wykonywanych w obiektach zabytkowych, stanowiących warunek przeprowadzenia prac remontowych lub konserwatorskich; - stworzenie samorządowego systemu preferencji finansowych dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych. <p>C. dokumentowanie i badanie zasobu zabytkowego na terenie gminy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - typów stolarki okiennej; - typów stolarki drzwiowej; - kolorystyki elewacji i rodzajów tynków; - detalu architektonicznego ; - historycznych nawierzchni, obrazujących stan zachowania chodników i jezdni ulic; - opracowanie aktualnej mapy stanowisk archeologicznych gminy; - wykonywanie inwentaryzacji architektoniczno - konserwatorskiej zagrożonych obiektów zabytkowych.
--	--

10. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY KOŃSKIE

Przyjmuje się, że realizacja zadań, poprzez działania wskazane w niniejszym programie możliwa będzie dzięki zastosowaniu następujących instrumentów:

- **prawnych**, polegających na uwzględnianiu zapisów niniejszego programu przy tworzeniu innych dokumentów prawa miejscowego;
- **finansowych**, polegających na finansowaniu wszelkich działań zawartych w programie w większej części z budżetu gminy, przy czym prace konserwatorskie przy obiektach należących do osób prywatnych, będą wymagały zaangażowania środków prywatnych,
- **koordynacji**, oznaczających współdziałanie w zakresie realizacji celów programu z zainteresowanymi organizacjami pozarządowymi i osobami fizycznymi,
- **społecznych**, co oznacza, że program skierowany jest do odbiorcy masowego poprzez wszelkie działania edukacyjne i promocyjne,
- **kontrolnych**, polegających na egzekwowaniu zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną oraz walce z samowolami budowlanymi na zabytkach.

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z dnia 2 czerwca 2011 r.), precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych oraz tryb postępowania.

Zgodnie z art. 21 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, podstawą sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest gminna

ewidencja zabytków. Ewidencją zostają objęte zespoły i obiekty o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomości spoczywa na burmistrzu (art. 22 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

++, rodzaj zabytku, opis obiektu, chronologia, sposób ochrony oraz dokumentacja fotograficzna.

Aktualizacja i uzupełnianie ewidencji zabytków polega na:

- 1) dokonaniu przeglądu w terenie z częstotliwością raz na dwa lata obiektów figurujących w gminnej ewidencji zabytków w celu weryfikacji obiektów pod kątem stanu estetycznego;
- 2) wykonaniu dokumentacji fotograficznej w razie zmiany stanu zachowania obiektu zabytkowego;
- 3) uzupełnieniu kart adresowych gminnej ewidencji zabytków o uzyskane w trakcie przeglądu dane merytoryczne i dokumentację fotograficzną;
- 4) w przypadku czynności wymienionych w pkt 1-3 wskazane jest uczestnictwo specjalisty zajmującego się problematyką ochrony dziedzictwa kulturowego.

Określenie stanów technicznych obiektów polega na:

- 1) nawiązaniu współpracy z organem nadzoru budowlanego w celu ustalenia stanu technicznego obiektów zinwentaryzowanych w gminnej ewidencji zabytków;
- 2) uwzględnianie wniosków i opinii w sprawie dalszej kwalifikacji obiektów do gminnej ewidencji zabytków;
- 3) określeniu niezbędnych prac rewitalizacyjnych obiektów i szacunkowej wartości ich przeprowadzenia.

W przypadku czynności wymienionych w pkt 1-3 wskazane jest uczestnictwo specjalisty zajmującego się problematyką ochrony dziedzictwa kulturowego.

Bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków polega na wprowadzaniu do ewidencji zabytków zmian wynikających z rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Finansowanie ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce może odbywać się z różnych źródeł. Podstawowe to:

1. źródła publiczne: krajowe

- budżet państwa – m.in. środki w ramach dotacji programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministra Administracji i Cyfryzacji, Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- budżety jednostek samorządu terytorialnego – m.in. dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, dotacje inwestycyjne dla instytucji kultury podległych jednostce samorządu terytorialnego, jeżeli są to obiekty wpisane do rejestru zabytków; dotacje dla organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na wsparcie realizacji zadań publicznych województwa świętokrzyskiego w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;

2. źródła publiczne: zagraniczne

- fundusze Unii Europejskiej związane z programami uwzględniającymi dziedzictwo kulturowe, m.in.: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko.

3. źródła prywatne:

- osób fizycznych – składki i zbiórki publiczne na określony cel;
- osób prawnych;
- organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji;
- kościelnych osób prawnych.

1. Źródła publiczne. Środki krajowe.

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w Polsce może być finansowana z różnych źródeł, w tym w szczególności w ramach krajowych środków publicznych. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2014, poz. 1446)

dopuszcza możliwość udzielania dotacji z budżetu państwa przez dysponentów jego części przeznaczonej na kulturę zarówno na poziomie krajowym, jak i wojewódzkim. Odpowiednio dotacje udzielane są, w drodze ogłaszanych konkursów, przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

I. Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego dysponuje instrumentami finansującymi działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego na mocy przyjętych rozwiązań wynikających z „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020”. Jednym z trzech instrumentów wdrażania przyjętych celów częściowych są Narodowe Programy Kultury, w tym Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”. Określony jest on poprzez podprogramy, priorytety i działania, które MKiDN realizuje w corocznie ogłaszanych programach.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego co roku ogłasza programy, w ramach których można się ubiegać o dofinansowanie projektów związanych z ochroną zabytków. Mimo, że są one ogłaszane każdego roku, zakres merytoryczny i tematyczny w poszczególnych latach zasadniczo nie ulegał zmianie.

Aplikowanie w programach odbywa się na zasadzie konkursu, w ramach którego składa się wnioski w dwóch terminach:

I nabór – do dnia 31 października lub 30 listopada każdego roku,

II nabór – do dnia 31 marca każdego roku, o ile środki finansowe w danym programie bądź priorytecie nie zostaną wyczerpane w I naborze.

Projekty dotyczące ochrony i promocji dziedzictwa narodowego zostały zgrupowane w programie „Dziedzictwo kulturowe”, którego celem jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej. Edycja 2014 tego programu składa się z pięciu priorytetów:

„OCHRONA ZABYTEKÓW”

Celem priorytetu jest ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwacja i rewaloryzacja zabytków oraz udostępnianie zabytków na cele publiczne. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,

planowanych do wykonania w 2014 roku lub wykonanych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku.

Dotacja na wykonanie prac lub robót budowlanych przy jednym i tym samym zabytku może być udzielona w wysokości do 50% ogółu nakładów na te prace lub roboty. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, jeżeli zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, albo gdy sytuacja wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót budowlanych. Jednakże należy podkreślić, że łączna wysokość dotacji udzielonych z budżetu gminnego czy samorządowego oraz z innych źródeł sektora finansów publicznych na dofinansowanie tych samych prac lub robót nie może przekraczać 100% wartości inwestycji.

Zgodnie z wymogiem ustawowym, art. 77 ww. ustawy, dotacja może finansować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;

- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

O dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

Instytucja zarządzająca:

Departament Ochrony Zabytków,

ul. Ksawerów 13, 02-656 Warszawa

<http://bip.mkidn.gov.pl/pages/departamenty-i-biura/departament-ochrony-zabytkow.php>

„WSPIERANIE DZIAŁAŃ MUZEALNYCH”

Celem priorytetu jest ochrona, zachowanie, prezentacja i popularyzacja materialnego dziedzictwa kulturowego. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- organizacja czasowych wystaw muzealnych;
- modernizacja stałych wystaw muzealnych;
- tworzenie stałych wystaw muzealnych;
- publikacja katalogów do wystaw muzealnych;

- konserwacja muzealiów, archiwaliów, starych druków, rękopisów, kartografii, muzykaliów, ikonografii, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego;
- zakup wyposażenia pracowni konserwatorskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się:

- samorządowe instytucje kultury - z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego;
- organizacje pozarządowe;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Instytucja zarządzająca:

Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów,

ul. Okrężna 9, 02-916 Warszawa

<http://nimosz.pl/>

„KULTURA LUDOWA”

Celem priorytetu jest wzmocnienie poczucia tożsamości regionalnej poprzez zachowanie, dokumentowanie i przekaz elementów kultury ludowej.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- zadań edukacyjnych, w tym warsztatów, kursów i szkoleń dotyczących zagadnień szeroko pojętej kultury ludowej, w tym niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- zadań z zakresu szeroko pojętej animacji kulturowej i społecznej prowadzonej w oparciu o niematerialne dziedzictwo kulturowe, wspomagających lokalne społeczności w twórczych działaniach nawiązujących do miejscowych tradycji;
- publikacji książkowych z zakresu dziedzictwa kultury ludowej;
- zadań dotyczących dokumentacji, archiwizacji i udostępniania unikalnych zjawisk z zakresu dziedzictwa kultury ludowej, w tym sztuki i rękodzieła ludowego, gwary, muzyki, tańca, śpiewu, obrzędowości, obyczajowości;
- zadań popularyzujących unikalne i żywe elementy kultury ludowej, w tym konkursy, przeglądy, festiwale sztuki i rękodzieła ludowego;
- zadań dotyczących ochrony architektury regionalnej;

- zadań o charakterze artystycznym, użytkowym inspirowanych tradycyjną twórczością ludową;
- projektów badawczych i popularyzatorskich z zakresu antropologii kulturowej, etnologii i etnografii.

Z priorytetu wyłączone są zadania związane z obchodami 200 rocznicy urodzin Oskara Kolberga, zadania archeologiczne, zadania o tematyce historycznej, w tym również rekonstrukcje wydarzeń historycznych i turnieje rycerskie, festyny, zloty i zawody regionalne oraz zakupy strojów ludowych. O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- samorządowe instytucje kultury - z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego;
- organizacje pozarządowe;
- podmioty prowadzące działalność gospodarczą;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Instytucja zarządzająca:

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Departament Narodowych Instytucji Kultury,
ul. Krakowskie Przedmieście 15/17,
00-071 Warszawa

„OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ZA GRANICĄ”

Celem priorytetu jest dokumentowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań realizowanych poza granicami i na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- rewaloryzacji oraz prac remontowych i konserwatorskich w zabytkach polskich lub z Polską związanych, znajdujących się poza granicami kraju;
- rewaloryzacji, konserwacji, ochrony i zachowania zabytkowych cmentarzy i miejsc pamięci narodowej poza granicami kraju;

- dokumentowania utraconego i rozproszonego polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą, w tym badań naukowych, kwerend bibliotecznych, archiwalnych i inwentaryzacji;
- publikacji oraz promocji badań naukowych nad dziedzictwem narodowym poza granicami kraju;
- upamiętniania wybitnych osób lub zdarzeń historycznych związanych z dziedzictwem narodowym poza granicami kraju;
- pomocy instytucjom stowarzyszonym w Stałej Konferencji Muzeów, Bibliotek i Archiwów Polskich poza Krajem oraz innym instytucjom emigracyjnym i organizacjom polonijnym, prowadzącym działalność w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- państwowe instytucje kultury;
- samorządowe instytucje kultury;
- archiwa państwowe;
- organizacje pozarządowe;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Instytucja zarządzająca:

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Departament Dziedzictwa Kulturowego,
ul. Krakowskie Przedmieście 15/17, 00-071 Warszawa

„OCHRONA ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH”

Celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z zasadami konserwatorskimi opartymi na zasadzie zrównoważonego rozwoju zapisanej w art. 5 Konstytucji RP.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego:

- ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych;

- nieinwazyjne badania archeologiczne, niezwiązane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
- opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

- samorządowe instytucje kultury;
- państwowe instytucje kultury;
- organizacje pozarządowe;
- publiczne uczelnie akademickie;
- niepubliczne uczelnie akademickie;
- podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Instytucja zarządzająca:

Narodowy Instytut Dziedzictwa,
ul. Szeroki Dunaj 5, 00-255 Warszawa
<http://www.nid.pl>

„OCHRONA I CYFRYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO”

Celem priorytetu jest zainicjowanie kompleksowego procesu cyfryzacji materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków, obiektów muzealnych, archiwalnych, bibliotecznych i audiowizualnych, znajdujących się pod opieką podmiotów spoza sfery finansów publicznych, których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku, lub uczelni publicznych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- opracowanie zasobów kultury i dziedzictwa narodowego ze szczególnym uwzględnieniem niepaństwowego zasobu archiwalnego wraz z przeprowadzeniem koniecznych prac konserwatorskich;

- digitalizacja zasobów kultury i dziedzictwa narodowego uwzględniająca przeprowadzenie niezbędnych prac konserwatorskich;
- udostępnianie cyfrowych zasobów za pośrednictwem urządzeń multimedialnych lub/oraz sieci rozległych (Internetu) poprzez portale internetowe;
- przechowywanie zasobów cyfrowych z zapewnieniem trwałości i bezpieczeństwa danych cyfrowych.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- organizacje pozarządowe;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne;
- uczelnie publiczne.

Instytucja zarządzająca:

Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów,

ul. Goraszewska 7, 02-910 Warszawa

<http://nimosz.pl/>

„PROGRAM WIELOLETNI MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO KULTURA+”

Celem realizowanego w latach 2011-2015 Programu Wieloletniego KULTURA+ jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko-miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej oraz digitalizację zasobów polskich muzeów, bibliotek i archiwów.

Program KULTURA+ składa się z dwóch Priorytetów:

- Priorytetu „Biblioteka+. Infrastruktura bibliotek”, zarządzanego przez Instytut Książki w Krakowie. W ramach priorytetu wspierany jest remont, przebudowa, rozbudowa i budowa budynków bibliotek w małych gminach. Wszystkie informacje na temat priorytetu dostępne są na stronie: www.bibliotekaplus.pl.
- Priorytetu „Digitalizacja”, zarządzanego przez Narodowy Instytut Audiowizualny. Priorytet „Digitalizacja” ma na celu poszerzenie i ułatwienie dostępu do cyfrowych zasobów polskiego dziedzictwa kulturowego, poprzez digitalizację zbiorów

i rozbudowę pracowni digitalizacyjnych. Informacje dostępne są na stronie: www.nina.gov.pl.

II. Wojewódzki Konserwator Zabytków

Świętokrzyski Wojewódzki Konserwator Zabytków, działając z upoważnienia ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2014, poz. 1446) ustala kryteria i sposób naboru wniosków oraz rozdziału środków finansowych na cele związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami w ramach środków przyznanych przez Wojewodę Świętokrzyskiego, pozostających w jego dyspozycji. Rodzaje kwalifikujących się zadań:

- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

Warunkiem ubiegania się właściciela lub posiadacza zabytku o dotację celową na prace przy zabytku jest posiadanie odrębnej decyzji o wpisie obiektu do rejestru zabytków lub wyszczególnienie zabytku w decyzji wpisującej zespół obiektów do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego. Uprawnieni wnioskodawcy:

- osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego; z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w § 2 pkt 1 lit. c), może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót przy zabytku określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2014, poz. 1446):

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w punktach oznaczonych literami g.-o;
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

III. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Ustawodawca w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przewidział też możliwość dofinansowywania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków ze środków jednostek samorządu terytorialnego na zasadach określonych przez organy stanowiące tych jednostek. Dotyczy to samorządów wszystkich szczebli.

W każdym przypadku o dotację może ubiegać się, w drodze corocznie ogłaszanego konkursu, każdy podmiot posiadający tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego, trwałego zarządu albo stosunku zobowiązaniowego. Ze środków dotacji można dofinansować wykonanie planowanych prac lub robót budowlanych tylko przy zabytkach wpisanych do rejestru, które mieszczą się w katalogu wskazanym w w/w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Analogicznie jak w przypadku dotacji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na realizację w/w zadań, dotacja na wykonanie prac lub robót budowlanych przy jednym i tym samym zabytku może być udzielona w wysokości do 50% ogółu nakładów na te prace lub roboty. W szczególnie uzasadnionych przypadkach może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót budowlanych.

Na szczeblu wojewódzkim, co roku w budżecie województwa Marszałka Świętokrzyskiego zabezpieczane są środki finansowe przeznaczone na udzielenie dotacji na wykonanie prac lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego.

Ponadto w ramach sprawowanego mecenatu zarówno przez samorząd województwa, jak i gminny, udzielane są, w drodze corocznie ogłaszanych konkursów ofert, dotacje dla organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na wsparcie realizacji zadań publicznych w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Gmina Końskie udziela dofinansowywania do prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (Uchwała Nr XLI/297/2009 Rady Miejskiej w Końskich z dnia 29 czerwca 2009 r.).

2. Źródła publiczne. Środki zagraniczne.

Możliwość finansowania ochrony zabytków została włączona do działań współfinansowanych środkami finansowymi Unii Europejskiej. Wejście Polski do Unii Europejskiej otworzyło wiele nowych możliwości związanych z realizacją projektów z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Fundusze europejskie, tj. fundusze strukturalne, programy wspólnotowe oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweski Mechanizm Finansowy umożliwiły realizację wielu ciekawych inicjatyw, zarówno tych o charakterze infrastrukturalnym, jak i przedsięwzięć artystycznych. Działania związane z zakresem kultury i ochrony dziedzictwa narodowego mogą być dofinansowywane z dwóch zasadniczych źródeł:

I. Fundusze Unii Europejskiej

1. Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020,

II. Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweski Mechanizm Finansowy

Oprócz funduszy, wskazanych powyżej, istnieją **inicjatywy wspólnotowe**. W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego istotna jest jedna z nich:

JESSICA – celem tego wspólnego przedsięwzięcia Komisji Europejskiej, Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz Banku Rozwoju Rady Europy jest wspieranie inwestycji służących zapewnieniu zrównoważonego rozwoju w miastach. Zakres wsparcia w ramach inicjatywy obejmuje również coraz szerszy krąg tematyczny – rozpoczynając od rewitalizacji, poprzez edukację, kulturę, turystykę i transport a kończąc na odnawialnych źródłach energii.

Inicjatywa JESSICA przewiduje stworzenie specjalnych funduszy rozwoju miast lub funduszy powierniczych, zasilonych środkami strukturalnymi, których zadaniem będzie wspieranie, przy pomocy instrumentów finansowych, projektów realizowanych w ramach zintegrowanych planów rozwoju miejskiego. Beneficjenci, dzięki tej inicjatywie będą mieli dostęp do dogodnych instrumentów finansowych, takich jak korzystne kredyty, środki kapitałowe lub gwarancje często konieczne do realizacji projektów, ale nie będą mieli możliwości pozyskania dotacji. Inicjatywa Jessica jest nowatorskim podejściem do wykorzystywania środków unijnych, zakładającym odejście od finansowania dotacyjnego na

rzecz finansowania zwrotnego. Dzięki jej pilotażowemu wdrożeniu w ramach obecnego okresu programowania, część polskich regionów, które zdecydowały się na jej wdrażanie, zdobędzie niezwykle cenne doświadczenie, umożliwiające efektywniejsze wdrażanie nowatorskich instrumentów inżynierii finansowej, które mają stanowić główną oś najbliższej perspektywy finansowej UE na lata 2014–2020.

Z finansowania w ramach Inicjatywy Jessica mogą skorzystać projekty uprawnione do dofinansowania w ramach działania regionalnego programu operacyjnego, z którego środki zostały wyodrębnione w celu sfinansowania Inicjatywy Jessica w danym regionie. Wśród przykładowych rodzajów projektów wymienić można m.in. przebudowę budynków lub zespołów obiektów w celu nadania im innych niż dotąd funkcji użytkowych (np. na cele gospodarcze, społeczne, kulturowe) lub przystosowanie obiektów do nowych wymagań bez zmiany ich funkcji (wymiana instalacji, elementów konstrukcyjnych, itp.) przy jednoczesnym zachowaniu walorów historycznych i architektonicznych istniejących obiektów; przywrócenie wartości obejmujące remont lub modernizację obiektów o szczególnej wartości zabytkowej, mające na celu wyeksponowanie wartości zabytkowych danego obiektu; zagospodarowanie terenów poprzemysłowych i powojkowych na cele usługowe, handlowe, rozrywkowe, kulturalne, itp.

FUNDUSZE UNII EUROPEJSKIEJ

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

Środki na projekty o charakterze ponadregionalnym z zakresu dziedzictwa dostępne są w ramach **Priorytetu VI „Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego”**. Realizacja priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do osiągnięcia celu dotyczącego zachowania dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju zasobów kultury dla obecnych i przyszłych pokoleń. Rezultatem interwencji będzie poprawa uczestnictwa społeczeństwa w kulturze skutkująca wzrostem poziomu kompetencji kulturowych oraz postaw kreatywnych, jako ważnych elementów poprawy konkurencyjności gospodarki (rozwój tzw. przemysłów kreatywnych). Służyć temu będzie zwłaszcza podniesienie zdolności instytucji kultury do rozwijania kreatywności i innowacyjności poprzez stworzenie odpowiedniego zaplecza materialnego i programowego tych placówek.

W ramach inwestycji odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego wspierane będą projekty z zakresu ochrony, zachowania i udostępnienia, w tym turystycznego, zabytkowych obiektów o znaczeniu ponadregionalnym, dotyczące renowacji zabytków

nieruchomych wraz z otoczeniem, konserwacji zabytków ruchomych i ich digitalizacji (w przypadkach kiedy została ujęta jako element projektu). W ramach przedsięwzięć odnoszących się do rozwoju zasobów kultury realizowane będą działania dotyczące zwiększenia dostępu do zasobów kultury, poprawy jakości funkcjonowania instytucji kultury, w tym poprzez podnoszenie standardów infrastruktury oraz zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej i edukacyjnej. W ramach tego obszaru wsparcie uzyskają również szkoły i uczelnie artystyczne, które oferując m.in. przestrzeń dla działalności twórczej, wystawienniczej i in. spełniają rolę aktywnych instytucji kultury.

Wspierane będą także projekty uzupełniające inwestycje infrastrukturalne o elementy związane z wykorzystaniem nowych technologii w obszarze kultury.

Beneficjentami w ramach priorytetu inwestycyjnego będą instytucje kultury, archiwa państwowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły i uczelnie artystyczne prowadzone i nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, podmioty zarządzające obiektami indywidualnie wpisanymi na Listę Dziedzictwa UNESCO. Wsparcie będą mogły uzyskać również partnerstwa projektowe zawiązane przez uprawnionych beneficjentów.

Wsparcie dotyczy całego kraju, ze szczególnym uwzględnieniem miast i ich obszarów funkcjonalnych. Ukierunkowanie wsparcia inwestycji kulturalnych dla dużych miast będzie oddziaływać na:

- tworzenie wysokiej jakości oferty kulturalnej wpływającej na atrakcyjność inwestycyjną, turystyczną i osiedleńczą miast. W miastach/metropoliach będzie zapewniona bogata i zróżnicowana oferta kulturalna, dostarczana przez uznane instytucje kultury funkcjonujące w nowoczesnych, w pełni wyposażonych obiektach;
- „ożywienie” przestrzeni miejskich poprzez różne formy ich zagospodarowania – poczynając od renowacji i nierzadko nadania nowych funkcji zabytkom, po zagospodarowanie współczesnych obiektów kultury;
- budowanie potencjału społecznego i integracji społecznej poprzez zwiększenie dostępu do kultury oraz wysokiej jakości oferty kulturalnej;
- podniesienie jakości oraz estetyki miejskich przestrzeni publicznych.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020

Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

Priorytet Inwestycyjny 6.3. „Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego”

Priorytet inwestycyjny zakłada realizację inwestycji dotyczących wzmocnienia potencjału województwa w kontekście ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego. Interwencja będzie skierowana na ochronę, promocję i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zabytków w celu poprawy stanu technicznego tych obiektów, dostosowania tych obiektów do funkcji turystycznych lub kulturowych oraz zwiększenia potencjału turystycznego regionu.

Mając na uwadze wzrost znaczenia kultury dla mieszkańców regionu, w ramach priorytetu realizować będzie można także działania dotyczące inwestycji w rozwój zasobów kultury oraz w infrastrukturę instytucji kultury, w celu poprawy świadczonych usług oraz zwiększenie znaczenia kultury dla mieszkańców regionu. Realizacja priorytetu przyczyni się do zwiększonego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego dla celów rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Najważniejsze typy przedsięwzięć:

Wsparcie uzyskają przedsięwzięcia, służące:

- zachowaniu i zabezpieczeniu obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych dla celów rozwoju społeczno-gospodarczego, dostosowanie obiektów dziedzictwa kulturowego do funkcji turystycznych lub kulturowych,
- promocji dziedzictwa kulturowego regionu wraz z tworzeniem i promocją produktów tradycyjnych i regionalnych oraz kompleksowych produktów turystycznych (w tym tworzenie szlaków kulturowych),
- rozwojowi zasobów kultury (w tym poprawa jakości funkcjonowania instytucji kultury) - budowie, przebudowie i renowacji instytucji kultury oraz budowie, przebudowie, konserwacji i restauracji obiektów zabytkowych wraz z ich dostosowaniem do działalności kulturalnej, i w uzasadnionych przypadkach, działalności komercyjnej,
- zakupowi wyposażenia oraz konserwacji muzealiów, starodruków itp.,
- wsparciu i rozwojowi centrów informacji turystycznej, kulturalnej i promocji kultury,
- promocji dziedzictwa naturalnego regionu oraz jego wykorzystanie do celów turystycznych.

Typy beneficjentów:

Jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, fundacje i stowarzyszenia, związki i stowarzyszenia jst, kościelne osoby prawne z terenu województwa świętokrzyskiego, przedsiębiorcy działający na terenie województwa świętokrzyskiego.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami RPOWŚ 2014-2020 dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

II. Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy.

Głównymi celami Mechanizmów Finansowych 2014-2010 – podobnie jak w przypadku poprzedniej edycji – jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem. Okres przyznawania dofinansowania upływie 30 kwietnia 2014 r., natomiast okres kwalifikowalności wydatków w ramach wyłonionych projektów zakończy się 30 kwietnia 2016 r. Minimalna wartość dofinansowania została ustanowiona na 170 tys. euro. Ponadto, w ramach niektórych programów przewidziano możliwość ustanowienia Funduszu małych grantów, gdzie minimalna wartość dofinansowania może wynosić od 5 tys. euro do 250 tys. euro. Wnioskodawcami mogą być podmioty prywatne, publiczne, komercyjne bądź niekomercyjne, oraz organizacje pozarządowe ustanowione jako podmiot prawny w Polsce, jak również organizacje międzyrządowe działające w Polsce. Nowa perspektywa opiera na tzw. podejściu programowym. Ustanowiono 19 programów (np. program „Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego”), zorientowanych na osiągnięcie założonych celów, rezultatów i wyników. Programami zarządzają Operatorzy (m.in. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Zakres wsparcia w ramach nowej perspektywy jest bardzo szeroki. W zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego: na konserwację i rewitalizację dziedzictwa kulturowego przeznaczono 60 mln euro. Oprócz tego, 10 mln euro zostanie skierowane na działania „miękkie” dotyczące promocji kultury i sztuki wśród szerokiej publiczności oraz wzrostu świadomości dotyczącej różnorodności kulturowej oraz umocnienia dialogu międzykulturowego. Ponadto kontynuowane jest również wsparcie na rzecz mobilności studentów i pracowników naukowych szkolnictwa wyższego w ramach

Funduszu dla Organizacji Pozarządowych a także współpracy instytucjonalnej pod postacią Funduszu Stypendialnego.

W ramach Mechanizmu Finansowego EOG wyróżnić należy:

Program: Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego.

W ramach programu zakłada się współfinansowanie działań: rewitalizacja, konserwacja, renowacja i adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu); budowa, rozbudowa, remonty i przebudowa instytucji kultury (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu); konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audiowizualnych, w tym filmowych; rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury. Operatorem Programu jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Program: Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego.

W ramach programu zakłada się współfinansowanie działań: organizacja wystaw, spektakli, koncertów, festiwali (w tym filmowych) i innych wydarzeń artystycznych; wspieranie współpracy oraz wymiany artystów w zakresie m.in. sztuk plastycznych, sztuk scenicznych, muzyki, fotografii, filmu i innych; wspieranie współpracy szkół artystycznych i uczelni artystycznych; współpraca ekspertów w dziedzinie nowoczesnych technik konserwatorskich (w tym digitalizacji dóbr kultury); dokumentacji, ochrony, konserwacji i promocji dziedzictwa kulturowego, zwalczania nielegalnego wywozu i wwozu oraz handlu skarbami kultury, zarządzania dziedzictwem narodowym; współpraca międzyinstytucjonalna instytucji kultury i archiwów.

Inne źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Projekty związane z ochroną zabytków mogą być również finansowane z różnego rodzaju funduszy, powołanych do realizacji zadań w innych dziedzinach. Wśród nich należy wymienić Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki

Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach, który w ramach priorytetowych działań wspiera prace leczniczo-pielęgnacyjne przy drzewach i krzewach, a w szczególności – pomnikach przyrody oraz parkach. Warto podkreślić, że działania na rzecz ochrony zabytkowych parków i ogrodów oraz inicjowanie szczegółowych prac badawczych w tych obiektach prowadzone są także z ramienia Narodowego Instytutu Dziedzictwa. W ramach wieloletniej współpracy, w zakresie wspierania procesu rewaloryzacji najbardziej prestiżowych historycznych założeń ogrodowych, pomiędzy Narodowym Instytutem Dziedzictwa a Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, powstała Lista zabytkowych założeń ogrodowych, których właściciele i użytkownicy mogą ubiegać się o dofinansowanie ze środków Funduszu. Lista składa się z części stałej „Listy najcenniejszych zabytkowych założeń ogrodowych Polski” i części ruchomej, ustalanej w cyklu trzyletnim „Listy preferencyjnej zabytkowych parków i ogrodów dla Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej”. Na stronie internetowej Narodowego Instytutu Dziedzictwa www.nid.pl opisana została szczegółowa procedura aktualizacji w/w listy.

Środki Wojewódzkiego Funduszu (a także Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) mogą być przeznaczone m.in. na: edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju, przedsięwzięcia związane z ochroną przyrody, w tym urządzenie i utrzymanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków, dofinansowywanie działań związanych z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej udziela pomocy finansowej w formie pożyczek, dotacji, dopłaty do oprocentowania kredytów i pożyczek zaciąganych w bankach komercyjnych.

O pomoc ze środków WFOŚiGW w Kielcach ubiegać się mogą zarówno jednostki samorządu terytorialnego, jak i przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowe. Finansowanie zadań związanych z ochroną zabytków zagwarantowano w **Priorytecie: Ochrona przyrody i krajobrazu**. Dotacja oraz dofinansowanie w formie przekazania środków państwowym jednostkom budżetowym mogą być przyznawane do wysokości 99% całkowitego kosztu zadania z zakresu ochrony przyrody i krajobrazu obejmujące prace rewitalizacyjne realizowane na terenach objętych ochroną lub w stosunku do obiektów poddanych pod

ochronę, ujętych w rejestrze albo ewidencji, zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody lub z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Narodowe Centrum Nauki

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne lub inne badania naukowe związane z prowadzeniem prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach mogą być również dofinansowane przez na zasadach określonych w przepisach o zasadach finansowania nauki ze środków pozostających w dyspozycji Narodowego Centrum Nauki.

Europejskie Dni Dziedzictwa

Europejskie Dni Dziedzictwa to największy w Europie projekt społeczny i edukacyjny, najważniejsze święto zabytków kultury Starego Kontynentu. Ich idea narodziła się w 1985 r. w Granadzie w Hiszpanii podczas II Konferencji Rady Europy. Wówczas po raz pierwszy bezpłatnie udostępniono zwiedzającym obiekty, do których dostęp dotychczas był ograniczony. Inicjatywa cieszyła się tak dużym zainteresowaniem, że w 1991 r. zainspirowała Radę Europy do ustanowienia Europejskich Dni Dziedzictwa. Głównym celem Europejskich Dni Dziedzictwa jest promowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz przypominanie o wspólnych korzeniach kultury europejskiej. Imprezy skierowane są do bardzo szerokiej i różnorodnej grupy odbiorców, co nadaje im wymiar uniwersalny. W obchodach Europejskich Dni Dziedzictwa uczestniczą wszystkie państwa, członkowie Rady Europy, w tym Polska, która włączyła się do tej akcji w 1993 r. Co roku we wrześniu organizatorzy udostępniają do zwiedzania szerokiej publiczności zabytki i miejsca kultury, przygotowują festyny, jarmarki, imprezy plenerowe, inscenizacje, turnieje rycerskie, wystawy, odczyty naukowe, konkursy, spotkania z twórcami kultury i wiele innych imprez o różnorodnym charakterze, skierowanych do różnych grup społecznych i wiekowych. Dzięki temu obywatele państw uczestniczących w EDD mają doskonałą okazję do poznania dorobku kulturowego regionu, który zamieszkują.

Ogólnopolski konkurs „Zabytek zadbany”

„Zabytek Zadbany” jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator

Zabytków. Podmiotem realizującym procedurę konkursową, podobnie jak wyżej omówione Europejskie Dni Dziedzictwa jest **Narodowy Instytut Dziedzictwa**. Konkurs, skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków, nie stanowi źródła finansowania zabytków, jednak warto o nim wspomnieć, bowiem jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Pozostałe źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

fundusze fundacji krajowych, m.in. Fundacja im. Stefana Batorego (www.batory.org.pl), Fundacja Kronenberga (www.citibank.pl/poland/kronenberg/polish/index);

fundusze europejskie, m.in. Programy Europejskiej Fundacji Kultury (www.eurocult.org), Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej (www.efrwp.pl);

fundusze międzynarodowe, m.in. Fundusze Wyszehradzkie (www.visegradfund.org), Szwajcarska Fundacja dla Kultury Pro Helvetia (www.prohelvetia.pl), Fundacja Współpracy Polsko–Niemieckiej (www.fwpm.org.pl), Polsko–Amerykańska Fundacja Wolności (www.pafw.pl);

fundusze organizacji międzynarodowych, m.in. Europa Nostra wręcza nagrody za utrzymywanie i restaurację obiektów kulturowych w krajach europejskich (www.europanostra.org).

12. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY KOŃSKIE

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z realizacji programu Burmistrz sporządza co dwa lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Miasta. Sprawozdanie o którym mowa będzie sporządzone w pierwszym kwartale po upływie dwóch lat od uchwalenia przez Radę Miasta niniejszego programu.

Prace nad kolejnym programem opieki nad zabytkami powinny być zainicjowane na 3 miesiące przed zakończeniem okresu czteroletniego obowiązywania programu. Dwuletnia ocena realizacji programu zawarta w sprawozdaniu będzie służyła ewaluacji programu. Zmiany w programie wymagają uchwały Rady Miasta Końskie.

Przy ocenie realizacji oraz efektów wprowadzenie Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Końskie na Lata 2015-2018 przyjmuje się następujące kryteria oceny (**wskazniki**):

Priorytet I. Zagwarantowanie ochrony zachowanych elementów układu urbanistyczno-przestrzennego:

- liczba zaleceń konserwatorskich i pozwoleń na prace remontowe i budowlane przy obiektach zabytkowych
- liczba nowouchwalonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających przyjęte założenia ochrony konserwatorskiej (z uwzględnieniem procentowego udziału powierzchni miasta objętej w/w planami);
- liczba zagospodarowanych na nowe cele obiektów zabytkowych;
- ocena zaawansowania modernizacji zieleni miejskiej i wiejskiej.

Priorytet II. Praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla wykreowania produktu turystycznego

- liczba obiektów zabytkowych oznakowanych tablicami informacyjnymi zawierającymi informacje dotyczące ich historii;
- liczba tras turystycznych i ciągów spacerowych o profilu historycznym, obejmujących obiekty zabytkowe na terenie gminy;

- liczba osób odwiedzających muzea oraz obiekty zabytkowe będące atrakcjami turystycznymi;
- liczba wydawnictw (broszur, folderów tras turystycznych i spacerowych, opisów szlaków tematycznych) dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy;
- liczba wydarzeń skierowanych do mieszkańców dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy;
- liczba inicjatyw zrealizowanych przez środowiska lokalne (nieformalne oraz organizacje pozarządowe) mających na celu promowanie dziedzictwa kulturowego miasta, wsparte organizacyjnie lub finansowo przez gminę.

Priorytet III. Popularyzacja i edukacja w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym

- liczba przeprowadzonych działań (szkoleń, spotkań) z mieszkańcami gminy oraz liczba uczestników tych działań, dotyczących zasad prawidłowo przeprowadzanych rewitalizacji i remontów obiektów zabytkowych;
- liczba działań podjętych przez placówki oświatowe prowadzone przez gminę, mających na celu propagowanie wśród dzieci i młodzieży wiedzy oraz poszanowania dziedzictwa kulturowego;
- liczba osób uczestniczących w działaniach (prowadzonych przez gminne placówki oświatowe) mających na celu propagowanie wśród dzieci i młodzieży wiedzy oraz poszanowania dziedzictwa kulturowego gminy.

Priorytet IV. Stworzenie gminnego systemu ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez zapewnienie warunków organizacyjnych i finansowych umożliwiających sprawowanie skutecznej opieki nad substancją zabytkową oraz właściwe utrzymanie i zagospodarowanie obiektów zabytkowych

- kwota udzielonych dotacji na prowadzenie remontów i prac konserwatorskich w obiektach wpisanych do rejestru zabytków;
- liczba obiektów którym udzielono dotacji na prowadzenie remontów i prac konserwatorskich w obiektach wpisanych do rejestru zabytków;
- liczba wykonanych audytów oraz sporządzonych kompleksowych planów remontowych obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych;

- kwota przeznaczona na finansowanie prac dokumentacyjnych, ekspertyz, badań i programów konserwatorskich wykonywanych w obiektach zabytkowych, stanowiących warunek przeprowadzenia prac remontowych lub konserwatorskich;
- liczba opracowań dokumentujących elementy dziedzictwa kulturowego gminy, możliwych do wykorzystania w zakresie prac remontowych i modernizacyjnych przestrzeni miejskiej oraz obiektów zabytkowych.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Zbigniew Kowalczyk

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 87 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446) zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami. Program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Stosownie do art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podstawę do sporządzenia „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Końskie na lata 2015-2018”, zwanego dalej „Programem”, stanowiła Gminna Ewidencja Zabytków Miasta i Gminy Końskie.

Celem opracowania Programu jest określenie zasadniczych kierunków działań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego występującego w granicach administracyjnych Gminy.

Świętokrzyski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Kielcach w piśmie z dnia 22 grudnia 2014 r., znak: IN-UR.5120.6.2014 stwierdził, iż Program spełnia wszystkie wymagane kryteria konserwatorskie w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

Biorąc pod uwagę powyższe należy uznać, że podjęcie uchwały jest zasadne.